

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Zãn túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Zãn na hĩa lé o Yeesu ñĩ-kenínia ñĩ-kéní lé wón túara ho vūahũ na kà. O sansan wee bíó míten bíó, ò o le o ñĩ-kenínii búí (18.15), tàá o ñĩ-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bíó o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wãa yí bĩnía yí tò yi mí vūahũ yi. Bíó o Zãn túara mí vūahũ lé bíó kà:

1. O zéénia le o Yeesu lé le Dónbeenĩ bíonĩ na wi fεεε, le o wó míten là a nùpue á buéé kará làa wεn. O zéénia bíó ó o Zãn Batiisi fεεεa a Yeesu tũíá poni dǎní yi. O mu zéénia bíó ó o Yeesu fòráa mín là 6a nùpua là mí síiwà (1).
2. O Zãn zéénia le o Yeesu ló le Dónbeenĩ cǎn, á mún zéénia bíó o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2–12).
3. O zéénia bíó ó o Yeesu kàráanna là mí ñĩ-kenínia ho tĩnàahũ na 6a wĩira a yi (13–17).
4. O Zãn bíá bíó wó a Yeesu yi bíó (18–19).
5. Ho vūahũ vaa véeníi, ó o mún bíá a vèeró, làa bíó ó o zéénianáa míten là mí ñĩ-kenínia mí vèeró mǎn bíó (20–21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Bíonĩ

¹ Mu jũhũ búεeníi, á yĩa lé le Bíonĩ á wi ká bíó búí ñĩn yí léra. O páanía wi là le Dónbeenĩ. Orén mí bεεε lé le Dónbeenĩ. ² Mu bíó búénbúén jũhũ búεeníi, ká arén là le Dónbeenĩ páanía wi. ³ Lé orén

á le Dónbeenĩ ðĩn wán léraráa mu bĩo búenbúen. Bĩo ó o níi yĩ kera lénló yĩ bún mía. ⁴ Orén lé yĩ le mukānĩ wee lé cǎn. Dén mukānĩ so ka lòn khoomu na wee zéení bĩo le Dónbeenĩ karáa lè 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tíbírí yĩ, á bĩa wi le tíbírí mu yĩ wee pĩ mu bĩo.*

⁶ Nii búii hĩa wi bún á le Dónbeenĩ tonkaa. O yèni 6a le Zān.† ⁷ Lé orén 6uara 6ueé wó yĩ ka lòn khoomu seéràso, á wee mĩ ho tũíá o nii, bèra a na à 6a búenbúen tà le yĩ ka lòn khoomu á bĩo bon orén pànká yĩ. ⁸ Orén mí beere hĩa yínǎn yĩ ka lòn khoomu, ká a 6ueé wó o seéràso, á mà ho tũíá o nii. ⁹ Yĩ lé mu khoomu binbirĩ á 6uara ho ðĩmĩná yĩ á 6ueé wee dé mu khoomu 6a nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yĩ lé le Biónĩ á wi ho ðĩmĩná yĩ, ho ðĩmĩná na le Dónbeenĩ ðĩn orén wán á léra. Ee ká ho ðĩmĩná mu nùpua màhǎ yĩ zūna a. ¹¹ O 6uara mín kùrú lùe yĩ, á bĩa bĩo sǎ a yĩ pǎ a bĩo. ¹² Ká 6a tlahũ á 6a búii màhǎ tà a bĩo, á dó mí sĩa wo yĩ. Bán ó o wó á 6a wó le Dónbeenĩ zàwa. ¹³ Ba yĩ wó le Dónbeenĩ zàwa làa bĩo 6a nùpua wee teráa 6a zàwa bĩo. Ba mún yĩ wó le Dónbeenĩ zàwa làa bĩo ó o báa là a hĩa wee páaní à yíráa 6a zàwa bĩo. Le Dónbeenĩ mítén lé ðĩo wó á 6a lé le zàwa.

¹⁴ Yĩ lé le Biónĩ á 6ueé wó a nùpue, á kará làa wen. O sǎamu nii mía. Lé orén wee zéení ho tũíá poni binbirĩ làa wen. Wa fá wa yĩo o cùkú yĩ, hĩa ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeenĩ cǎn wé yĩ.

* **1:5** á bĩa wi le tíbírí mu yĩ wee pĩ mu bĩo: Le Dónbeenĩ biónĩ vǎnna búii yĩ, á mu bía ká síi: á le tíbírí máa ðànt mu bĩo. † **1:6** O Zān na bĩo bĩa hen lé yĩ hĩa wee bátízé 6a nùpua. Mĩ loĩ Matiye vūahũ 3.1-17

15 O Zān na lé o seéràsò á bía bïo kà pónpón o dānī yi: «Yia kà lé yia á ï fèra bía bïo nòn mia. I bía le o wi ï món bò o buen, ká a màhã po mi lé bïo ó o wi ï yahó hàánì.»

16 Mu bè-tentewà lè mí sliwà na lé o sãamu na jii mìa á wa búenbúen yú jàmaa mín wán. 17 Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeenì bò yi nònnaa ho wɛn. Ká mu sãamu lè ho tũíá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bò yi zééníanaa mu làa wɛn. 18 Nùpue na ñn le Dónbeenì wón mìa. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenì, yia páanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón nòn ó o Maá bïo zūnáa.

*Bïo ó o Zān Batiisi bia miten dānī yi
(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Lukī 3.15-17)*

19-20 Wizonle búí á ba *zúífùwa júnása na wi ho Zeruzalɛmu yi á tonkaa ba yankarowà là a Levii nùwã le ba buee tùa o Zān yi le o lé o nùpue yén síí. O o yí sà mu, ò o mà ho tũíá wéréwéré nòn bía ba tonkaa yi: «Īnén yínón o Krista, yia le Dónbeenì mòn léra.» 21 A ba tùara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síí? Fo lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero *Elii† le?» O o Zān le mí yínón Elii. A ba bíníá tùara: «Á fo lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero na wa wee lòní§ le?» O o Zān le bùeé. 22 A ba wãa bía nòn wo yi: «Ūnén bèn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéení bïo búí à

† **1:21** Bïo le Dónbeenì jì-cúa fɛero Elii tonló sá vó, ó o guan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o bíní buen à dí yia le Dónbeenì mòn léra yahó, à buee wíoka a guenló bïo. Mi loñ Malasii 3.23 § **1:21** O jì-cúa fɛero na ba Farizɛwa tùara bïo lé o jì-cúa fɛero na ó o Moyiize bía bïo le o ka lè mínén bïo síí á le Dónbeenì khíi tonka. Mi loñ Làndá zéeníló vūahũ (Deutéronome) 18.15

na bía tonkaa wɛn yi. Fo lée wée?» ²³ O o Zān bía: «ǐnén lé yía le *Dónbeenǐ ɲi-cúa fɛero *Ezayii bía bǐo:

«ǐi búi wee bío pónpón le dùure yi kà síi:

Mi wíoka ho wǎhǔ ká a ǐhúso o buen.»*

²⁴ Bía 6a tonkaa o Zān cǒn búi lé 6a Farizǐɛwa. ²⁵ A bán tùara a Zān mu yi: «Ká fo yínǒn yía le Dónbeenǐ mǎn léra, á yínǒn o Elii, á mún yínǒn le Dónbeenǐ ɲi-cúa fɛero na wa wee lònǐ, á lée webio nǎn fo wee bátízéaa 6a nùpua?» ²⁶ O o Zān wǎa bía nǎn 6a yi: «ǐnén wee bátízé 6a nùpua lè mu ɲumu. Ɛ ká a búi wi mi tǎhǔ á mi yí zǔ bǐo. ²⁷ ǐnén fèra dú wón yahó. O nakāa tenló á ǐnén yàá pá yí koráa.» ²⁸ Bǐo ká búenbúen wó ho Betanii† lóhó yi, ho muhǔ na 6a le ZurudǛn món, hǐa ó o Zān hǐa wee bátízé 6a nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn

²⁹ Mu tá na lée tǎn, ó o Zān mǎn ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yía ká ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn à sénnáa ho dímǐná nùpua bè-kora día.‡ ³⁰ Lé orén lé yía á ǐ bía bǐo kà síi: Nùpue búi wi ǐ món bò o buen, ká a màhá po mi lé bǐo ó o wi ǐ yahó hàánǐ. ³¹ ǐ lá yí zǔ yía lé orén, ká ǐ màhá bueé wee bátízé 6a nùpua lè mu ɲumu, bèra a na ò o *Isirayɛele ɲipomu à zǔn wo.» ³² O Zān mu pá bǐnía bía bǐo ká wéréwéré: «ǐ mǎn le Dónbeenǐ

* **1:23** Mi loǐ Ezayii vǎahǔ 40.3 † **1:28** Ho Betanii na 6a bía bio hen hón wi ho ZurudǛn muhǔ nǐsǎnǐ. Ho wi mí dòn làa hǐa wi ho Zeruzalɛmu nǐsǎnǐ. ‡ **1:29** Ba zúifùwa fù wee wé ya hǎ muinǐ lè 6a bà-kùio, à càráa mí bè-kora séndíaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muinǐ pioza á le Dónbeenǐ nǎn, lé bǐo ó o Yeesu mu á 6a à bue 6a nùpua bè-kora séndíaró bio yi. Mi loǐ Ezayii vǎahǔ 53.

Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líi wi làa wo. ³³Í lá ò ò yí zū yíá lé orén, ká le Dónbeenĩ na tonkaa mi le í bátízé 6a nùpua lè mu ò mu màhá bíá nòn miĩ: «Fo ó mi le Dónbeenĩ Hácírí ká le yòó ló wee líi o nùpue búí wán. Wón lé yíá á à bátízé 6a nùpua lè le Dónbeenĩ Hácírí.» ³⁴Í mən mu, á ĩ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeenĩ Za.»

O Yeesu lé yíá le Dónbeenĩ mən léra

³⁵ Mu tá na lée t̄n, ká a Zān t̄n wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí ñ-kenínia nùwā ò ò, ³⁶ ó o mən o Yeesu ò o wee khíí, ó o bíá: «Yíá wee khíí kà lé le *Dónbeenĩ Pioza.» ³⁷ O o Zān ñ-kenínia nùwā ò ò mu ò ò ná bío ó o bíá, á 6a ò ò ò ò a Yeesu yi. ³⁸ O o Yeesu yèrémáa khíí lora á mən à 6a bò a yi, ó o t̄nara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bíá: «Arabii (b̄n kúará le: «ñ-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mi búen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» A 6a wáa bò a yi á vaá zūna b̄n. Mu wó le wi-háarè. A 6a wáa kará tò le wii b̄n làa wo.

⁴⁰ O Zān ñ-kenínia nùwā ò ò na ò ò a bíoní á bò a Yeesu yi ñ-kéní 6a le Andere, o Simən Piere b̄n za. ⁴¹ Yíá ó o Andere mu ò ò ò ò ò ò van c̄n lé b̄n za Simən mu á vaá bíá nòn wo yi: «Wa mən o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεkimu 6a le Krista, b̄n kúará le yíá le Dónbeenĩ mən léra.) ⁴² O o fó a buararáa o Yeesu c̄n. O o Yeesu lora a yi ò o bíá: «Fo lé o Simən, o Zān za. Awa! Bío kà wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεkimu yi 6a le Piere, b̄n kúará le búaaahó.)

⁴³ Mu tá na lée t̄n, ó o Yeesu le mí ò va ho Kalilee k̄hú, ó o fò m̄n là a ñi búí na yèni 6a le Filiipu,

ó o bía nɔn wo yi: «Bè mü.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Àndere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bún món ó o Filiipu òn vaá fò mín là a Natanayεεle, ó o bía nɔn wón yi: «Yia ó o *Mɔyiize bía bïo ho làndá vɔnna yi, wón na ɓa jicúa fεerowà mún bía bïo, á wa yú. O lé o Nazareete n̄i Yeesu, o Zozεεfu za.» ⁴⁶ O o Natanayεεle bía nɔn wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» O o Filiipu bía nɔn wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ Bïo ó o Yeesu mɔn o Natanayεεle ò o vará mà a, ó o bía bïo kà o d̄n̄i yi: «Yia kà á k̄uaak̄uaamu mía yi. O lé o *Isirayεεle n̄i binbir̄i.» ⁴⁸ O o Natanayεεle t̄uara a Yeesu yi: «Fo wó kaka z̄unanáa mi?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «ĭ f̄era mɔn fo ká ũ kará le v̄ind̄ε na ɓa le fik̄iyée tá, ká a Filiipu yáa d̄n̄i yí von fo.» ⁴⁹ O o Natanayεεle bía nɔn wo yi: «N̄i-kàránlo, fo lé le Dónbeen̄i Za. Fo lé o Isirayεεle n̄ipomu b̄éε.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ũ s̄i mü lé bïo á ĩ bía le ĩ mɔn fo ho *fik̄iyée tá. Awa! Bè-beera ɓúi yáa kh̄ii wé fo ò mi ká mu po bïo kà.» ⁵¹ O o pá b̄in̄iá bía: «Le ĩ m̄i ho t̄uía na mia: Mi kh̄ii mi ho wáayi ká ho h̄era, á le Dónbeen̄i wáayi tonkarowà wee bè o *N̄upue Za yi à liiráa à b̄in̄i yòo.Š»

2

O Yeesu yéréké bïo na ó o nin-yáni wó

¹ Hã wizooní bïo t̄in zoñ, à b̄un mu yaamu s̄anú ɓúi wee dí ho Kalilee k̄sh̄ú lóhó na ɓa le *Kanaa yi.

Š **1:51** Bïo ó o Yeesu bía hen á bïo ɓonmín lè le yòon̄i na ó o Zakoobu h̄ia mɔn hã kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à b̄in̄i yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòon̄i na wi le Dónbeen̄i lè ɓa n̄upua p̄aah̄ú. Mi loñ Bïo j̄uh̄ú ɓúεen̄i v̄uah̄ú (Genèse) 28.12-13

O o Yeesu bàn nu kera bín. ² Ba mún von o Yeesu lè mí nǐ-kenínia mu yaamu mu sánú díní. ³ Bǐo ho *dǐvén hǐa wó, ó o Yeesu bàn nu bueé bía nǎn wo yi: «Ba dǐvén wó.» ⁴ Ká a Yeesu màhǎ bía nǎn wo yi: «Hǎa mu, lé ũnén ko ũ zéení bǐo á ĩ ko à ĩ wé làa mi le? I pǎahǔ dǐn yí dǎn.» ⁵ O o Yeesu bàn nu wǎa bía nǎn ba ton-sáwá yi: «Bǐo búenbúen na ó o hǐa à bǐo le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu sǎa bǐo hèzǐn wi bín. Hǎ lé hǎ huaa á 6a tan. Hǎ mí dà-kéní kéní á liiterewa khímàni síi dà à kúee yi. Ba *zúifùwa wee wé kúee mu ñumu hǎ yi, à seeka lè mítén làa bǐo 6a làndá bòráa mu à ceéráa mítén. ⁷ O o Yeesu bía le 6a ton-sáwá hà mu ñumu síiní hǎ sǎa mu. A bán síiní hǎ yòò 6ó mí ñi-kǎa yi. ⁸ O o Yeesu wǎa bía nǎn 6a yi: «Mí kǐ mu cǐnú à vaa na yǎa dú ho sánú tonni yahó yi.» A 6a kǎ mu vaá nǎn wo yi, ⁹ ó o dǐndíio à mu lé ho dǐvén. O o yí zǔ hen na á hón dǐvén so ló yi, ká 6a ton-sáwá na hà mu ñumu, bán zǔ hen na ho ló yi. O o von o hǎ-fia bàn báa ¹⁰ á bía nǎn wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho dǐvén na sí ho yahó. Ká pǎahǔ na á bǐa 6a von yǐo hǐa wee ví 6a, à 6a màhǎ wé dá hǐa yí tà yí sí. A ũnén wón bèn bàrá hǐa sí fúuu fúaa hǎ laà na kà wán.»

¹¹ Bǐo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bǐo na wee zéení le o ló le Dónbeení cǎn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kǎhǔ lóhó na 6a le Kanaa yi. Bǐo ó o wó kà lé bǐn zéení o beemu, ó o nǐ-kenínia wíokaa dó mí sǎa wo yi. ¹² Bǐn món ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nǐ-kenínia á bò mín van ho *Kapεεnyuumu lóhó yi. Ba kará bín wó hǎ wizooní bǐo yen.

O Yeesu zoó nɔn ba duanlowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bïo ba *zúifùwa sánú na ba le *Paaki díró wà ɓueé sùará, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεmu lóhó yi. ¹⁴ Bïo ó o vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ó o zoó yú ba nùpua bín à ba wee yèé ba nàwa, lè ba pia, lè ba ɓùaaɓúuní. O mún zoó yú bïa wee pùarí le wáří bín, à ba karáka mí tàbáříwa núná yi.* ¹⁵ O o wáa lá ho húló pá lè le làbàanĩ, á nɔn lè ba ɓúenɓúen á ba ló lè mí nàwa lè mí pia. A ba wén-pùarílowà wáří ó o pónkaa kúaará, á líikaa ba tàbáříwa kúaaka. ¹⁶ O o bía nɔn ba ɓùaaɓú-yèérowa yi: «Mi khuii ba le ba lé. Mi yí wé ĩ Maá zii làa duanló zii.» ¹⁷ O o nĩ-kenínia hácírí yòó ɓuara le Dónbeenĩ bionĩ vūahú bionĩ na kà wán: «Dónbeenĩ, bïo á ĩ heníanáa ũ zii bïo ɓèntĩn hĩa máa ká mi†» ¹⁸ A ba zúifùwa núnása na wi bín tùara a yi: «Lé mu yéréké bïo yén á fo dà à wé á à zéení le bïo fo wó kà ɓàn wéró pànká á fo yú le Dónbeenĩ cón?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ká le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na kà mi lá fù, á ĩnén n bíní ì so le hã wizooní bïo tĩn yi.» ²⁰ A ba zúifùwa núnása bía nɔn wo yi: «Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ba son hã

* **2:14** Le wáří pùaríló: Ba zúifùwa na hĩa wee lé hã kã-vio yi ɓuen á wee ɓuee pùaríka hã kã-vio wáří na ba ɓuan lè mín kšhú wáří, à dan yàráa ba bà-kùio ba muiní yaró bïo yi, lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lànπό cáló bïo yi. † **2:17** Mi loĩ Lení vūahú (Psaumes) 69.10

lúlúio búará-ɲun làa bío hèzín† lé dén á ũnén le ká 6a lá fù, á fo dà à bíní ì so há wizooní bío tìn yi le?»

²¹ Εε ká le Dónbeení zì-beení na ó o Yeesu wee bío bío lé orén mí bεεre sánía. ²² O Yeesu vèeró món lé hón pãahũ so ó o ñi-kenínia hácírí bínía 6uara há bioní na ó o hía bía wán. A 6a tà le le Dónbeení bioní vūahũ bioní á bon, á mún tà le o Yeesu bioní á bon.

O Yeesu zū bío wi 6a nùpua s̄ia yi

²³ Pãahũ na ó o Yeesu hía wi ho Zeruzalεemu yi ho *Paaki s̄anú bío yi, á 6a nùpua cèrèe m̄on mu yéréké bíowa na ó o wee wé, á 6a tà a bío. ²⁴ Ká a Yeesu màhã yí dó mí s̄ii 6a yi, lé bío ó o zū bío wi 6a nùpua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía à 6a zéení bío wi o nùpue yi làa wo. Orén míten zū bío wi o nùpue s̄ii yi.

3

O Yeesu zéenia le mukānī binbiri bío

¹ Nii búii hía wi bín á yèni 6a le Nikodεemu. O lé 6a *zúifùwa ɲúhũso búii á mún lé 6a *Farizíewa kuure nùpue búii. ² Tìnàahũ búii, ó o 6uara a Yeesu c̄ón á 6ueé wee bío làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ũnén lé yia le Dónbeení tonkaa. Lé bío á nùpue yí dà máa wé mu yéréké bíowa làa bío ũnén wee wéráa mu ká le Dónbeení yí n̄on mu wéró pánká 6anso yi.» ³ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Le í m̄i ho tūiá na foñ: Nùpue yí dà máa zūn le *Dónbeení b̄éeni

† **2:20** Le Dónbeení zì-beení soró ɲúhũ 6úa yú há lúlúio 6óní ó o Yeesu tonnáa. B̄un pãahũ ká a Heroode Nì-beení lé yia lé ho Zudee k̄ahũ b̄éε. O Yeesu teró món lúlúio búará-tìn làa bío náa lé b̄un le zì-beení mu son vó yi. B̄un pãahũ ká a Heroode Akiripaa lé yia 6̄en lé o b̄éε.

bïo, ká ònso yí bíníá yí ton.* » 4 O o Nikodεεmu tùara a Yeesu yi: «O nùpue na yïo tòn dà à bíní ì te kaka? Bïo ó o màhã yí dà máa bíní máa zo mín nu píohó yí á máa te.» 5 O o Yeesu bía nòn o Nikodεεmu yi: «Le í mĩ ho tũíá na foñ: Nùpue yí dà máa kerí le Dónbeenĩ béenĩ díníi, ká ònso yí ton mu jumumu lè le Dónbeenĩ Hácírí yi. 6 Yïa ton o nùpue yi, wón mu nípomu mukānĩ wi yi. A yïa ton le Dónbeenĩ Hácírí yi, wón le Dónbeenĩ Hácírí na wee na le mukānĩ binbirĩ wi yi. 7 Awa, á bïo á ì bía nòn foñ le mi búenbúen ko à mi bíní te, ù cén yí le mu wé fo coon. 8 Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bïo sí ho yi. A fo ò jí ho sã, ká fo yí zũ hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé kà síi ó o nùpue na ton le Dónbeenĩ Hácírí yi á bïo karáa.» 9 O o Nikodεεmu wãa bía nòn o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bïo á dà à wé kaka?» 10 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ûnén nĩ-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele nípomu t̄ahũ, á pá yí zũ bún le? 11 Le í mĩ ho tũíá na foñ: Bïo wa zũ làa bïo wa mòn á lé mu seéràsa, bún lé bïo wa wee bïo bïo wéréwéré. Ká mi màhã yí wi à mi tà mu yi. 12 Hen ká í wee bïo bïo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bïo á ì wee bïo yi. A mi òn n wé kaka à tàráa bïo á ì wee bïo yi ká í wee bïo bïo wee wé ho wáyí làa mia?»

13 Nùpue òn yí yòora ho wáyí. O *Nùpue Za mí dòn lé yïa ló ho wáyí á lion.

14 Bïo ó o Isirayεele nípomu hĩa wi ho tá henĩ yi, ó o *Moyiize hĩa can hò hõnló háa le búenĩ yi á

* 3:3 Yí bíníá yí ton: Mu kerεekimu yi á le bionĩ mu na yèrémáa ká òn kúaráa mún lé bïo ká: Yí ton ho wáyí.

hóonía fára.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le bùεεñi yi à hóoní fára làa bñn síi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí sñi wo yi, à bānsò yí le mukāñi binbirí na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeení wara ho ðímíjána nùpua dàkhíina, fúaa le nən mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí sñi wo yi, à bānsò bño yí yáa, ká a yí le mukāñi binbirí na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeení yí tonkaa mí Za ho ðímíjána yi à síinínaa ba nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o buee kání ba. ¹⁸ Yia dó mí sñi wo yi, wón bānsò jùhũ máa sí. Ká yia yí dó mí sñi wo yi, wón jùhũ sú vó. Bānsò jùhũ sú lé bño ó o yí dó mí sñi le Dónbeení Za kéní yi. ¹⁹ Bño nən á ba nùpua júná súráa lé bño kà: Yia na lé mu khoomu binbirí ló buara ho ðímíjána yi. Ká bño ba nùpua wára yí seka á ba wara le tibirí á po a. ²⁰ Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bèkora, wón wee jin mu khoomu. O yí máa tà lée ðñn mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Εε ká yia wee bè le Dónbeení tñiá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à ba mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeení bioní yi.

Bño ó o Zān Batiisi bia a Yeesu ðñni yi

²² Bñn món ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia ló ho Zeruzalεemu yi wà van la-veere ho *Zudee kōhũ yi. O vaá kará bñn á cāakaa làa ba, á wee bátizé ba nùpua. ²³ O Zān wón mún hía wee bátizé ba nùpua ho lahó na ba le Enən yi, ho wi ho Saliimu lóhó ñisání, lé bño mu jumu boo bñn. Ba nùpua hía

† **3:14** Páahũ búí ó o Isirayεele ñipomu á ba háwá hía wee hàa ho tá hení yi, à ba hí. Ká yia yóó lora a háa na o Mòyiize wó lè ho hñnló á hóonía fára yi, à wón fen. Mi loí Míló vñahũ (Nombres) 21.9

wee ɓuen o cǎn ò o bátízé ɓa. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān ɓa ñiñ yí dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle ɓúi, ó o Zān ñi-kenínia nùwā yɛn ɓúi wāanía là a zúifù ñii ɓúi ɓiõ ho làndá le ɓa wé wé ceéráa mítɛn wán. ²⁶ O o Zān ñi-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, ũ hácírí so ɓuara a nùpue na nònzoñ wi làa fo khii ho Zurudēn món ɓiõ yi le? Yia fo mà ho tũíá ñii. Awa, lé o wāa wee bátízé ɓa nùpua, á ɓa nùpua cèrèε mún wee va a cǎn.» ²⁷ O o Zān bía nɔn ɓa yi: «Nùpue yí dà máa yí ɓiõ ká Dónbeenĩ yí nɔn mu wo yi. ²⁸ Minén mi ɓɛere ñá ho tũíá na á ï mà le ï yínɔñ yia le Dónbeenĩ mɔn léra, ká ï lée nùpue na le Dónbeenĩ tonkaa á ï dú a yahó ɓuara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón ɓiõ sã mín báa yi. εε ká ɓàn báa mu ɓàn ɓónlo wón wee wé ñiñ o ñisání, à wé ñí a bióní. O sñi wé wa a há-fla ɓàn báa bióní yi. Lé ɓiñ á ñén sñi mún wee waráa. Lé ï sí-wεε mu ñii màhá wāa sú ɓiõ ká wán. ³⁰ Yia mi bía ɓiõ ko ò o ɓiõ ñúhú wé, à wé dé wán, ká ñén ɓiõ ko mu tĩ yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. Yia ɓiõ sã ho tá yi, wón wee wé ɓa nùpua wará, á wee bío ɓa nùpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. ³² ɓiõ ó o mɔn làa ɓiõ ó o ñá ho wáayi le Dónbeenĩ cǎn, lé ɓiñ ɓàn tũíá ó o wee mĩ na ɓa nùpua yi. Ká ɓa nùpua màhá yí máa tà ɓiõ ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tũíá na ó o mà nɔn ɓa yi, se ɓànso wee zéení le ɓiõ le Dónbeenĩ bía lée tũíá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenĩ tonkaa wón wee fεε le ñi-cúa, lé ɓiõ le Dónbeenĩ wee na mí Hácírí ɓànso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenĩ wa a Za, á bàrá a mu

bïo búenbúen jùhú wán. ³⁶ Yia dó mí sîi o Za yi, se bânso yú le mukāñi binbirî na máa vé. Ká yîa pá a Za mu bïo, se wón yí yú dén mukāñi so. Ká le Dónbeenî sîi pá wé è cî bânso yi fêêê.»

4

O Yeesu là a Samarii hînzoró fò mín le buii wán

¹ Ba *Fariziεwa já le o Yeesu món nùpua á po a Zân nùpua, ó o mún wee bátízé ba nùpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátízé ba nùpua. O ñi-kenínia lé bïa wee bátízé ba). Bïo ó o Yeesu já bïo ba bía a dāní yi, ³ ó o ló ho *Zudee kōhú yi lè mí ñi-kenínia á bínia jòn ho Kalilee kōhú. ⁴ Ká ba màhá ko ba káa ho *Samarii kōhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wà á vaá sùaráa ho Samarii lóhó búii na ba le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho màhú na ó o *Zakoobu yánkaa nòn mí za Zozεεfu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búii ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bïo ó o Yeesu bueé dōn dén buii so jùhú yi, ò o san le vεεñi yi, ó o líi kará bín wee vūrika. O o ñi-kenínia bán wà zoó yà mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fará.

O o Samarii hînzoró búii ló wà bueé hà mu jumu, ó o Yeesu bía làa wo: «Háa mu, há mi lè mu jumu le ì ju.» ⁹ O o háa bía nòn wo yi: «Éee! Ünén zúifù ñi wó kaka wee fio mu jùn-junii ínén na lé o Samarii hînzoró cón?» O háa bía bün lé bïo ba *zúifùwa fù yí máa páaní bïo búii yi lè ba Samariisa hùúu. ¹⁰ O o Yeesu bía nòn o háa mu yi: «Fo lá zū bïo na le Dónbeenî le mí ì há làa fo, á lá zū yia wee fio mu jumu ù cón, ünén lé fo lá à fio mu jumu, ó o lá à na

* **4:5** Mi loñ Bïo jùhú búεñi vūahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vūahú 24.32

mu jummu na wee na le mukāni binbirī foñ.» ¹¹ O o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii ná yi, á ù hùló mún máa máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yírǎa mu jummu na wee na le mukāni binbirī mu? ¹² Wàn búa Zakoobu lé yǎ có le buii mu. Orén mí bεere jun le jummu, ó o zàwa là a sáníi mún jun mu. A ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Nùpue léee nùpue na wee ju le buii na kà jummu, wón á le ju-hání pá wé è dàñ. ¹⁴ Eε ká nùpue na à ju mu jummu na á ì na bǎnso yi, wón á ju-hání máa bíní máa dàñ hùúu. Mu jummu na á ì na a yi, á à wé lòn jun-dǎní na yí máa fí hùúu bǎnso yi, á mu ù na le mukāni binbirī.» ¹⁵ O o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yǎa wǎa na bñn jummu so miì, à le ju-hání yí bíní yí dàñ mi, à ì wǎa yí bíní yí buee hà jummu hen.»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn o hǎa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buee lé.» ¹⁷ O o hǎa bía nɔn wo yi: «Ì yí yan.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Û túiá sí à ù bío le fo yí yan. ¹⁸ Bño fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú ba nùwǎ hònú, á yǎ làa fo páanía wi ká yínɔn mìn báa.» ¹⁹ O o hǎa wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Wàn yàró, ì wǎa zū le ùnén lé le *Dónbeenì ji-cúa fεero búu. ²⁰ Warén wàn búaawa á búaania le Dónbeenì le búee na kà wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeenì ko le wé búaani yi á wi ho Zeruzaleemu yi. A lé mu yén wǎa bño bon?» ²¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Hǎa mu, tà bño á à ì bío yi. Pǎahǔ búu khíi dǎ, á le Dónbeenì búaani lo le búee na kà wán lè ho Zeruzaleemu yi á bño jùhǔ máa wé. ²² Minén Samariisa wee búaani le Dónbeenì ká mi yí zū le. Warén zúifùwa bán zū le Dónbeenì na wa wee búaani lé bño le Dónbeenì ðin warén wán

á wee kânínáa 6a nùpua. ²³ Εε ká p̄ahũ 6úi khii d̄ã, ho yàá w̄ã d̄õn vó, á le Dónbeenĩ òuaanĩlowa binbirĩ á wé è òuaaní a Maá Dónbeenĩ lè lerén mí bæere Hácírí p̄ánká, lè ho tũíá poni na le zéeníá làa ba. Mu bon, bán òuaanĩlowa so lé bia ó o Maá s̄ií v̄á yi. ²⁴ Le Dónbeenĩ lé le hácírí, á b̄ia wee òuaaní le ko 6a òuaaní le lè lerén mí bæere Hácírí p̄ánká, lè ho tũíá poni na le zéeníá làa ba.»

²⁵ O o h̄ãa bía n̄õn o Yeesu yi: «ĩ zũ mu le *Yia le Dónbeenĩ m̄õn lera yia 6a le *Krista, á wà à buen. Ká a khii 6ueé d̄õn, ó o 6ueé zéeníka mu b̄iowa búenbúen yara làa w̄en.» ²⁶ O o Yeesu bía n̄õn wo yi: «Inén na wee bío làa fo kà lé orén mí bæere.»

²⁷ Bũn p̄ahũ ò o Yeesu n̄i-kenínia b̄inía 6ueé d̄õn. Bío 6a 6ueé m̄õn ò o Yeesu wee bío là a h̄ãa, á mu wó 6a coon. Ká barén ó o 6úi màh̄ã yí tũara a yi le mu wó kaka tàá lée webio n̄õn ó o wee bíoráa là a h̄ãa mu. ²⁸ O o h̄ãa w̄ãa día mí jumu d̄èè b̄ĩn, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío lè 6a nùpua ²⁹ le 6a 6uee lée loĩ o n̄i na zũina bío á mí wó búenbúen á bía. Le o màh̄ã à wé Yia le Dónbeenĩ m̄õn lera na 6a le Krista lée? ³⁰ A 6a nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón p̄ahũ so yi, ó o Yeesu n̄i-kenínia le o dí. Ba wee bío: «N̄i-kàránlo, sábéré à ù dí.» ³² Ká a màh̄ã bía n̄õn 6a yi: «ĩ bè-dínii á mi yí zũ s̄ií.» ³³ A 6a n̄i-kenínia wee tũaka mín yi le o 6úi màh̄ã buan bè-dínii 6ueé n̄õn wo yi lée. ³⁴ O o Yeesu bía n̄õn 6a yi: «Yia tonkaa mi s̄ií b̄io wéró, lè ho tonló na ó o le í sà à síiní jii, b̄ũn lé bío lé í d̄ĩnló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa p̄ina bío náa ká ho d̄ĩnló láró d̄õn. Ká inén 6èn wee bío na mia: Mi loĩ h̄ã manawà sese, ho d̄ĩnló bon d̄ĩn á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho d̄ĩnló d̄èeníá búakáa mí tonló á wee yí mí s̄ãání. Ho d̄ĩnló na ó o wee lá lé 6a nùpua na à keĩ

le mukânî binbirî na máa vé yi. Lé kà síi ó o ðïro là a láro sía wee wé páaní waráa. ³⁷ Bïo bía kà ðèntîn bon: O ðïro wi, á yîa wee lá ho ðínló wi. ³⁸ Awa, ìnén wáa tonkaa mia ða nùpua cón bèra a na à mi yí ða ðuennáa làa bïo ho ðínló lárowà wee laráa ho ho mǎhũ na á ða yí sá yi bïo síi. Nî-vio lé bía búa ho tonló mu jùhũ, á minén á à sá à sí jii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèè dó mí sía o Yeesu yi, lé bïo ó o háa mítén bía nǎn ða yi le o Yeesu bía bïo mí wó búenbúen nǎn mí yi. ⁴⁰ Lé búñ nǎn ká ða Samariisa ðueé ðǎn, á ða yankaa wo le o keení làa mí. O o Yeesu kará bín há wizooní bïo jùn. ⁴¹ A bía dó mí sía wo yi wíokaa dó wán há bíoní na ó orén mí bæere bía nǎn ða yi bïo yi. ⁴² A ða bía nǎn o háa yi: «Bìo kà wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bïo warén wa bæere já a jì-cúa, ká mu yínǎn bïo fo bía nǎn wén mí ðòn bïo yi. Wa wáa zũ le orén lé ho ðímíjásá kǎnílo.»

O Yeesu wéera a ya-dí beeni búí za

⁴³ Bïo ó o Yeesu lè mí nî-kenínia wó há wizooní bïo jùn ho lahó mu yi, á ða ló bín wà van ho Kalilee kǎhũ yi. ⁴⁴ O Yeesu mítén háa bía le *Dónbeení jì-cúa fεero máa wé yí le kǎnbii mín kùrú kǎhũ yi. ⁴⁵ Εε ká bïo ó o vaá ðǎn ho Kalilee, á ho kǎhũ mu nùpua ðuan wo se. Lé bïo á bán mún van ho *Paaki sǎnú ðíró ho Zeruzalεemu yi, á vaá mǎn bïo búenbúen na ó o wó bín.

⁴⁶ O Yeesu bíníia van ho Kalilee kǎhũ lóhó na ða le *Kanaa, hen na ó o háa yèrémáa mu jumu wó lè ho ðivén yi. Ho kǎhũ mu béε tonni ya-dí beení búí wi bín á za lò yí here wi ho *Kapεenayuumu yi. ⁴⁷ Bïo ó o tonni ya-dí beení mu já le o Yeesu ló

ho *Zudee kōhū yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cōn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapεεnayuumu, à buee wεé mí za na día mu húmú jii wán. ⁴⁸ O o Yeesu bía nōn o n̄i yi: «Yínōh̄ mi wé yí mōn mu yéréké b̄iowa na wee zéeni le Dónbeen̄i p̄anká, á mi máa dé mi s̄ia m̄i lon?» ⁴⁹ O o b̄éε tonni ya-dí been̄i bía nōn o Yeesu yi: «Ni-kàránlo, s̄abéré à ũ wa bè mín va hen na á ĩ za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Lén va, ũ za á d̄èε b̄úi máa wé.» O o n̄i dó mí s̄i b̄io ó o Yeesu bía nōn wo yi ó o b̄in̄ia wà.

⁵¹ Mu tá na lée t̄ōn, ó o ton-sáwá ló buée s̄á a yahó, á bía nōn wo yi le o za w̄aa wan. ⁵² O o t̄ùara ho p̄āh̄ na ó o za mu b̄io díká dó yi làa ba. A ba bía nōn wo yi le mu wó ho h̄ih̄ ká le wii dá yεenia. Lé h̄on p̄āh̄ so á le t̄ēni b̄úakáa ló a s̄ān̄ia yi. ⁵³ O o za b̄ān maá w̄aa z̄ūna le mu wó ho p̄ōn-kéni na ó o Yeesu bía nōn wo yi le o za á d̄èε b̄úi máa wé. O orén lè mí z̄i n̄upua b̄úenb̄úen dó mí s̄ia o Yeesu yi. ⁵⁴ B̄ūn lé b̄io wó a Yeesu cúa-ḡun n̄i yéréké b̄io na wee zéeni le o ló le Dónbeen̄i cōn na ó o b̄in̄ia buée wó ho Kalilee kōhū yi, ká a ló ho Zudee kōhū yi buara b̄in.

5

O Yeesu wεéra a mùamúa b̄ui

¹ Wizooni b̄io yēn b̄ūn m̄on, à b̄ūn ba *z̄uíf̄uwa s̄ānú b̄úi díró d̄ōn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεemu. ² Ho lóhó mu yi á s̄úeeni la-beeni b̄úi wi yi á ba wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le b̄ó ho z̄ūaj̄ii na ba wee ve làa Pia Z̄ūaj̄ii. H̄ā s̄ānsáwá b̄io hònú son k̄in̄ia le s̄úeeni la-beeni mu yi. ³ Lé h̄ōn tá á ba v̄ānv̄arowà c̄èr̄è h̄ia wee wé

da yi. Ba vânvârowà mu tîahù á 6a muiiwà, lè 6a lóní, lè 6a mùamúawà wi yi. [Ba hîa wee da bîn à pa bîo mu òumu hîa à bùcán. ⁴ Lé bîo á pònna búí, à le Dónbeení wáayi tonkaro buée bùcán mu. Ká a vânvâro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé vâmú léé vâmú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vânvâro búí hîa wi bîn á vâmú míana a wán yú hã lúlúio bóní làa píru làa bîo hêtín. ⁶ Bîo ó o Yeesu mɔn wo ò o dũma, ó o zũ le o lò yí here míana, ó o tũara a yi: «Fo wí à ù wa le?» ⁷ Ó o n̄i bía nɔn wo yi: «N̄i-kàránlo, n̄upue na à lá mi líí dé mu òumu yi mu bùcánló pãhù á mía. Hen ká í dãmákaa le í líí zo, b̄n ká a búí zon vó.» ⁸ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lii h̄n̄í, lá ù dãmu d̄ɛ à ù varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o n̄i mu d̄ɛn̄ia wan, á lá mí dãmu d̄ɛ ò o wee varáka.

Ɛɛ ká b̄io mu wó 6a *zúifùwa v̄írló wizonle na 6a le *Sabaa zòñ, ¹⁰ á 6a zúifùwa òúnása wee b̄io là a n̄i na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dãmu d̄ɛ 6ua, lé b̄io ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ Ó o n̄i bía nɔn 6a yi: «Yia w̄ɛra mi lé yia bía nɔn mi le í lá í dãmu d̄ɛ à ù varáka.» ¹² A 6a wãa tũara a yi: «Yia le ù lá ù dãmu d̄ɛ ù varáka léé w̄ɛ?» ¹³ Ká a n̄i màhá yí zũ yia w̄ɛra a, lé b̄io ó o Yeesu v̄unun 6a n̄upua na wee òaa mín bîn tîahù.

¹⁴ B̄n m̄ón, ó o Yeesu vaá fò mín là a n̄i mu le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, ó o bía nɔn wo yi: «Loñ lon. B̄io ká wán, á fo wãa wan. Awa. Ká fo yí wi à mu búí na po b̄io yú fo kh̄ina à b̄iní yí fo, à ù yí b̄iní yí wé bè-kohó.» ¹⁵ Ó o n̄i wà vaá bía nɔn 6a zúifùwa òúnása yi le lé o Yeesu w̄ɛra mí. ¹⁶ Lé b̄n nɔn á 6a zúifùwa òúnása v̄a b̄oráa o Yeesu yi wee s̄ɛ, b̄io ó o w̄ɛra a n̄upue ho Sabaa zòñ b̄io yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá bía nɔn 6a yi: «Í Maá Dónbeení

wee sá fέεε, á ìnén mún wee sá.» ¹⁸ Dén bíonĩ so na ó o Yeesu bía bío yi, á 6a zúifùwa júnása wíokaa sòobáa míten o búeró bío yi. Lé bío á mu yínón bío ó o wó khon ho Sabaa bío yi mí dòn, ká lé bío ó o le le Dónbeenĩ lé mín kùrú Maá. Bún wee zéení le o mànía míten lè le Dónbeenĩ.

Le Dónbeenĩ Za pànká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bíonĩ ò o bía nòn 6a yi: «Le ì mí ho tũíá na mia: O Za* yí máa wé bío búí míten. Bío á 6àn Maá Dónbeenĩ wee wé ò o mi, bún lé bío ó o wee wé. Bío á 6àn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bío ó orén mí bæere wee wé ó o wee zéení làa wo. O pá à bíní ì zéení a lè mu bè-beera na po bío mi mən á 6ueé 6ó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bío síi ó o Maá wee vèenináa 6a nĩ-hía à na le mukānĩ binbirĩ 6a yi, lé làa bún síi ó o Za mún wee nanáa le mukānĩ binbirĩ bío ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá nòn le cítí fló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé kènbi o Za, làa bío 6a wee kènbiráa o Maá. Yía yí máa kènbi o Za, se 6ànso mún yí máa kènbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ì mí ho tũíá na mia: Yía wee tà jí ì bíoní, á dó mí síi ì Maá na tonkaa mi yi, wón 6ànso yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé hã làa na kà wán. Bànso á ì máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukānĩ binbirĩ. ²⁵ Le ì mí ho tũíá na mia: Ho pãahũ búí khíi dã, ho yàá wãa dñn vó, á bío yí yú le mukānĩ binbirĩ, na ka lòn nĩ-hía á à jí le Dónbeenĩ Za tãmu. Bío á à jí mu, bán á à yí le mukānĩ binbirĩ. ²⁶ Mu

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za tàá Dónbeenĩ Za se lé orén Yeesu mí bæere wee bío míten bío.

bon, làa bïo ó o Maá á le mukāñi binbirĩ wee lé cǎn, lé làa bũn síi ó o wó ó o Za á le mukāñi binbirĩ mún wee lé cǎn. ²⁷ O nɔn ho pànká wo yi ò o fináa le cítii, lé bïo ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸ «Mi yí le bïo bía kà wé mia coon, lé bïo á pãahũ búii khii dã, ká ba ñi-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tãmu, ²⁹ á ba à vèe. A bĩa wó mu bè-tentewà á à yí le mukāñi binbirĩ na máa vé. Ká bĩa wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰ Inén yí dà dèe máa wé iten. I wee wé fi le cítii à héha lè i Maá jì-cúa na ó o mà nɔn miĩ. A i cítii fi ló mún téréna, lé bïo á i yí máa fi le làa bïo á i síi vá yi. I wee fi le làa bïo ó o Maá na tonkaa mi síi vá yi.

³¹ «Mu lá lé inén i dòn á wee mĩ ho tũía i jii, á mi lá dà a pĩ i tũía. ³² Ee ká ñi-veere lé i seéra, á i zũ le ho tũía na ó o wee mĩ i jii á bon. ³³ Minén lé bĩa tonkaa ba nùpua á ba van o Zân Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tũía i jii á nɔn ba yi. ³⁴ Inén wón màkóo mía à nùpue wé i bïo seéraso. Ká i màhá bía mu bèra a na à mi dãn kãní.

³⁵ «Bïo ó o Zân hĩa wee bío ka lòn fintání na khoomu yenkeen, á mi tà zãmakaa mu khoomu mu bïo yi ho pèn-za dèe yi. ³⁶ Bïo búii wi bĩn á wee zéeni bïo á i bïo karáa. Bũn po ho tũía na ó o Zân mà i jii. Mu bïo mu lé mu bè-wénia na á i Maá le i wé, bïo á i wee wé kà, lé bũn wee zéeni le lé i Maá tonkaa mi bïo bon. ³⁷ A i Maá na tonkaa mi wón mí bεere mún wee mĩ ho tũía i jii. Mi yí ná a bionĩ, á mi mún yí zũ a. ³⁸ Mi yí tà a bioní yi binbirĩ, lé bïo mi yí tà yia ó o tonkaa bïo. ³⁹ Mi wee kàrán le Dónbeenĩ bionĩ à cikon, lé bïo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zũn bïo mi i wé á à yíráa le mukāñi binbirĩ na máa vé. Awa, lé dén bionĩ so lé

dño wee zéení bño á ï bño karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhá pá yí wi à mi buen ï cón à yíráa le mukāñ binbirí.

⁴¹ «Inén màkóo mía à 6a nùpua khòoní mi. ⁴² Εε ká minén bán á ï zū bño mi karáa. Le Dónbeení mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yía á ï 6uara yèni yi, á mi pá ï bño. Ká a 6úi màhá lá 6uara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bño. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à dño lé le Dónbeení mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérása mi sía inén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé inén khíi kooní mia le Dónbeení yahó dé. Bùeé. O *Moyiize na mi wee lòní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeení yahó. ⁴⁶ O Moyiize bño mi lá tà kénkén, se inén á mi mún lá à tà bño, lé bño á inén lé yía ó o Moyiize bía bño mí vónna yi. ⁴⁷ Εε ká bño ó o túara ï dñí yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà inén bíoní yi.»

6

O Yeesu dñinia 6a zãmáa
(*Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17*)

¹ Bñn món ó o Yeesu lè mí nñ-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vñ-beení món, hĩa 6a mún wee ve làa Tiberiade vñ-beení. ² A 6a minka zãmáa bò a yi, lé bño 6a vánvárowà na ó o wee wéé à 6a mi á bño wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wà vaá yòora le 6úee 6úi, á yòó kará bñn lè mí nñ-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zuífùwa sánú na 6a le *Paaki díró sùarása. ⁵ O o Yeesu le mí ì loñ, à 6a minka zãmáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-díni yi á à na 6a minka nùpua na kà 6úen6úen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bño ó o wi ò o khén o kúará,

ká arén wón zū bǐo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bía nɔn o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hāani khiá-ɲun* à vaa yà lè ho búurú buée cèeka wíniwíni, á ɓa búenbúen pá máa yí.» ⁸ O o nǐ-kenínia nǐ-kéní, o Simɔn Piere bǎn za Andere á bía nɔn o Yeesu yi: ⁹ «Yàrónza búii wi hen á ɓa cezàwa bùaa ɲun, lè ho búurú bi-zàwa bǐo hònú na wó lè mu bǐo búii na ɓa le ooze† dūmu á wi cǔn. Ká léé webio á bǔn ñ wé lè ɓa minka zāamáa na kà?» ¹⁰ O o Yeesu wǎa bía: «Mi bǐo le ɓa búenbúen líi κενί.» Le ɲíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén ɓa wǎa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenǐ bǎrákà, ò o nɔn ho le ɓa sankà na bǐa kará bǔn búenbúen yi. Lé bǔn bǎn síi ó o mún wó lè ɓa cezàwa, á ɓa búenbúen dú làa bǐo ɓa sía vá yi. ¹² Bǐo ɓa búenbúen dú sù, ó o Yeesu bía nɔn mí nǐ-kenínia yi: «Mí yí díá le bǐo dú ká à yáa. Mí khiii mu búenbúen.» ¹³ A ɓa khiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bǐo hònú bǐo na là ká á sú hǎ sàkiwá píru ɲun. ¹⁴ Bǐo ɓa nùpua mɔn mu yéréké bǐo na ò o wó, á ɓa bía: «O nǐi na kà ɓèntǐn lé le *Dónbeenǐ ɲi-cúa fεero, yǎ lá ko ò o ɓuen ho ðímíjǎ yi.» ¹⁵ Bǐo ó o Yeesu zūna le ɓa nùpua buée fé mí á à wé lè mí béε lè ho pánkà, ó o tǐn wà yòora le búee wán mí dòn.

*O Yeesu varákaa mu ɲumu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho ziihǔ, ó o Yeesu nǐ-kenínia wà lion ho vǔ-beenǐ ɲii, ¹⁷ á líi zon ho woohǔ wee khi lè ho

* **6:7** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nǐ-kéní wizon-kùure sámú sǎání. † **6:9** Ooze: Mu léé bè-vànií búii na ɓa zúifùwa hǎa wé vǎ à wé lè ɓa nàwa ðnló. Ho ooze mu dūmu á ɓa nǐ-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dūmu yàwá sí.

*Kapεεnayuumu lóhó cǎn. Ho tá hǔn ká a Yeesu đĩn yí ɓueé dǎn ɓa. ¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí pànká, á ho vǔ-beenĩ jummu wee yànbónka. ¹⁹ Bǐo ɓa vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bǐo hònú tàá bǐo hẹzĩn síi lè le ɓónbóore†, á ɓa mǎn o Yeesu ò o wee varáka mu jummu wán wà ɓueé sùará ɓa yi, á ɓa zǎna. ²⁰ O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Mu lé ɪnén, mi yí zǎn.» ²¹ A ɓa wǎa wi ɓa bío le o Yeesu yòo zo ho woohǔ yi, à bǔn ɓa dèenía dǎn hen na ɓa wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn đĩnló na wee na le mukānĩ binbirĩ

²² Mu tá na lée tǎn, á ɓa zǎamáa na khíi wi lè ho vǔ-beenĩ mǎn á zǔna le lée woohǔ dà-kéní mí dòn lá wi bǔn. Ba zǔna le o Yeesu yí zon ho woohǔ lè mí nĩ-kenínia, ká lé ɓarén wà mí dòn. ²³ Eε ká wonna ɓúii ló ho Tiberiade lóhó yi ɓueé dǎn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenĩ bǎrákà ò o nǎn ho búurú ɓa là yi. ²⁴ Bǐo ɓa zǎamáa mǎn ò o Yeesu mía bǔn, ó o nĩ-kenínia mún mía bǔn, á ɓa yòo zon hǎn wonna so yi nǎn ho *Kapεεnayuumu lóhó, á wà khíi cà a.

²⁵ Bǐo ɓa bǔnía khíi yú a Yeesu ho vǔ-beenĩ mǎn, á ɓa wee tùa wo yi: «Nĩ-kàránlo, fo ɓuara hen đìà?»

²⁶ O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Le ɪ mǐ ho tǔiá na mia: Mi wee cà mi yínǎi bǐo mi zǔna mu yéréké bǐo na á ɪ wó ɓàn kúará, ká lé bǐo mi yú ho búurú á là sù bǐo yi. ²⁷ Mi wé yí sá ho đĩnló na dà wee yáa bǐo yi, ká mi wé sá hǎa yí máa yáa bǐo yi, hón na wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Hón đĩnló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bǐo ó orén lé yǎa ó o Maá Dónbeenĩ zéenía bǐo le mí nǎn mu bǐo ɓúenɓúen

† **6:19** Ho Kalilee vǔ-beenĩ: Ho vǔ-beenĩ mu tóntómú á à yí kilomεeterewa ɓóni síi, ká ho ɓuáaró á à yí kilomεeterewa píurú jun síi.

wéró pànká yi.» ²⁸ A 6a tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenì wi à wa sá?» ²⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Bìo le Dónbeenì le mi wé, lé à mi dé mi sía yĩa le tonkaa yi.»

³⁰ Bìo ó o bía kà síi, á 6a bía nòn wo yi: «Ūnén 6èn lé mu yéréké bïo yén fo dà à wé á wa à mi á à dérása wa sía fon? Wé mu búí le wa mi! ³¹ Pãahũ na á wàn 6ùaaawa hĩa wi ho tá henì yi, á 6a yú ho *maane á là, làa bïo mu túararása le Dónbeenì bionì vũahũ yi: «O hĩa nòn ho ðínló na ló ho wáayi 6a yi á 6a dú.Š» ³² O o Yeesu 6èn bía nòn 6a yi: «Le ì mí ho tũíá na mia: Mu yínón o *Moyiize lé yĩa hĩa nòn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé ì Maá Dónbeenì nòn ho mia. Lé orén mún wee na ho ðínló binbirì na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho ðínló binbirì na le Dónbeenì wee na lé yĩa ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānì binbirì ho ðímíjása yi.» ³⁴ A 6a bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón ðínló so wen fěεε.»

³⁵ O o Yeesu wãa bía nòn 6a yi: «Ìnén lé yĩa lé ho ðínló na wee na le mukānì binbirì. Yĩa bò miĩ á dó mí síi miĩ, á hĩni làa ju-hānì máa búe 6ānsò huúu. ³⁶ I bía mu nòn mia le mi mən bïo á ì wó, à mi jòn pá yí dó mi sía miĩ. ³⁷ Bía á ì Maá wee wé à 6a bïo sí miĩ le mí nĩ-kénì kénì wé è bè miĩ. Yĩa bò miĩ, á ì máa bío le o binì huúu. ³⁸ Lé bïo á ì yí ló ho wáayi yí wà 6ueé wé ì síi bïo. Yĩa tonkaa mi lé wón síi bïo á ì wà 6ueé wé. ³⁹ Yĩa tonkaa mi síi bïo lé à ì yí vīnì bía ó o kàràfáa miĩ nĩ-kénì búí, ká ì vèenì 6a ho ðímíjá vé nònzon. ⁴⁰ Mu bon, ì Maá síi bïo lé à

Š 6:31 Mi loñ Lenì vũahũ (Psaumes) 78.24; Léró vũahũ (Exode) 16.1-15. 'Ba zãmáa bía le bionì mu à zéeni le o Moyiize lé yĩa hĩa nòn ho ðínló mín 6ùaaawa yi.

bïa búenbúen na fá mí yïo o Za yi á dó mí sía wo yi, à yí le mukānī binbirī na máa vé, à ï vèení 6a ho dīmíjǎ vé nònzoñ.»

⁴¹ A 6a *zúifùwa wǎa wee khí mí kíó yi, lé bïo ó o bía le mínén lé ho dīnló binbirī na ló ho wáayi lion. ⁴² A 6a bía: «Yínǎh orén lé o Zozεεfu za Yeesu le? Wa zū bǎn maá lè bǎn nu. Ó o wǎa à wé kaka á à bíoráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³ Ó o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mí yí khí mí kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miī, ká a Maá na tonkaa mí yí buan wo yí buararáa, á ínén á à vèení bǎnso ho dīmíjǎ vé nònzoñ. ⁴⁵ Bïo kà lé bïo túara le Dónbeenī jicúa fεerowà vǎnna yi: ‹Le Dónbeenī khíi kǎrán 6a búenbúen.*› Nùpue lée nùpue na wee jí a Maá Dónbeenī tǎmu, á wee día míten ò o kǎrán, wón á à bè miī. ⁴⁶ Būn yí máa zéení le ï le nùpue búí mǎn o Maá. Yia ló le Dónbeenī cǎn buara, lé wón mí dòn mǎn wo. ⁴⁷ Le ï mí ho tǔiá na mia: Yia dó mí síi wo yi, wón yú le mukānī binbirī na máa vé. ⁴⁸ Inén lé ho dīnló na wee na le mukānī binbirī. ⁴⁹ Mīn búaawa là ho *maanε ho tá henī yi, εε ká būn mǎhǎ yí hò 6a húmú. ⁵⁰ Ká ínén lé ho dīnló binbirī na ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á bǎnso ò yí le mukānī binbirī na máa vé. ⁵¹ Inén lé ho dīnló na wee na le mukānī binbirī, hǎa ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á bǎnso á à yí le mukānī binbirī na máa vé. Ho dīnló na á ï ï na bèra a na à ho dīmíjǎsa yí le mukānī binbirī, lé ï sǎnía.»

⁵² Bïo 6a *zúifùwa jí hǎ bioní mu, á 6a wee kán mín lè mí sòobεε. Ba wee bío: «O nǎi mu dà a wé kaka a nanáa mí sǎnía wen á wa a là?» ⁵³ Ó o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Le ï mí ho tǔiá na mia: Hen ká mí yí

* **6:45** Mi loñ Ezayii vūahǎ 54.13

là a Nùpue Za sãnía, á yí ñun o cãni, á le mukãñi binbirĩ máa keñ mia. ⁵⁴ Yĩa là ì sãnía, á ñun ì cãni, wón òanso yú le mukãñi binbirĩ na máa vé. Ì ò vèení òanso ho ðímíjã vé ònzoñ. ⁵⁵ Mu bon, ìnén sãnía lé ho ðínló binbirĩ, á ì cãni lé mu bè-ñunii binbirĩ. ⁵⁶ Yĩa là ì sãnía á ñun ì cãni, se wón páanía làa mi á ìnén páanía làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mi lé wón mí bεεre wee na le mukãñi binbirĩ. A lé orén pánká yi á le mukãñi binbirĩ mún wiráa ìnén yi. Lé làa bún síi, á yĩa là ì sãnía, á òanso mún ò yí le mukãñi binbirĩ ìnén pánká yi. ⁵⁸ Ìnén lé ho ðínló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hĩa á mìn òuaawa yánkaa dú bïo síi. Bán dú hón à òa pá húrun. Εε ká yĩa dú ho ðínló na ló ho wáayi lion, á òanso á à yí le mukãñi binbirĩ na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía hã bíoní na ká, ká a wee kárán òa òupua òa zúífúwa káránlò zii ho *Kapεεnayuumu lóhó yi.

Le mukãñi binbirĩ na máa vé bíoní

⁶⁰ Bïo á bía ò a yi ñá a bíoní, á òa cèrèe bía: «O òii mu bíoní òèntin hereka. Nùpue na dà à tà hã yi á mia.» ⁶¹ O o Yeesu zũna le bía ò a yi wee khí mí kíó yi bïo ó o bía bïo yi, ó o bía: «Hã bíoní mu òónía mia léé? ⁶² Εε ká mi òèn wáa khíi mɔn o *Nùpue Za ká a bínía wee yòo hen na ó o ló yi òuara há? ⁶³ Le Dónbeenĩ Hácírí lé ðio wee na le mukãñi binbirĩ. O òupue mítén yi dà ðèe máa wé. Hã bíoní mu na á ì bía òon mia ká lé le Dónbeenĩ Hácírí á hã ló cón. Hã wee na le mukãñi binbirĩ. ⁶⁴ Εε ká òa òuwá yèn búii mi tlahũ á yí dó mí sía mii.» A mu òèn bon, mu ñúhũ búεεníi á bía yí dó mí sía o Yeesu yi ó o zũna bïo, á mún zũna yĩa á à ðé o ò na bïo. ⁶⁵ O o Yeesu pá bínía bía ká síi: «Lé bún te bïo á ì bía mu òon mia

le nùpue yí dà máa bè miì, ká a Maá Dónbeenĩ yí nɔn mu wéró pànká b̀anso yi.»

⁶⁶ A ẃaa lá b̀un jii wán, á b́a bò a yi c̀èr̀è b́nía o m̀ón, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o ẃaa t̀uara mí ń-kenínia píru jun yi: «Minén mún máa b́nì le?» ⁶⁸ O o Sim̀on Piere b́a nɔn wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à b́nì vaá bè yi? Ʋnén lé ýa le mukáni binbirí na máa vé b́oní wee lé c̀ón. ⁶⁹ Warén dó wa sía foñ, á z̀ú le Ʋnén lé ýa lé le Dónbeenĩ nùpue yi poni b̀anso na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu b́a nɔn ba yi: «Mu so yínɔnín inén hueekaa minén píru jun le? Èè ká mi ń-kénì búì màh́á pá lé o *Satáni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Sim̀on Isikariote za Zudaa ó o wee bío b́io. Mu bon, ba píru jun mu t́ah́ú ó orén lé ýa à dé o ò na.

7

O Yeesu b̀an z̀awa yí dó mí sía wo yi

¹ B̀un m̀ón, ó o Yeesu tò ho Kalilee k̀oh́ú yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee k̀oh́ú yi, lé bío ba *z̀uíf̀uwa j́únása wi ba búe o. ² B́io ba z̀uíf̀uwa s̀ánú na ba le *B̀ukúwá S̀ánú díró wà búeé s̀àará, ³ ó o Yeesu b̀an z̀awa b́a nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee k̀oh́ú yi, à b́a bò foñ b́in mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi ba z̀urí wo, wón bè-wénia máa wé s̀anka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à ba nùpua búenb́uen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu b̀an z̀awa mí beere yí dó mí sía wo yi. ⁶ O o Yeesu b́a nɔn ba yi: «Inén á ho p̀ah́ú d́in yí d̀ón c̀ón, ká minén bán á ho p̀ah́ú wi c̀ón wà f̀éèè. ⁷ Ho d́ímíná nùpua yí dà máa jin mia, ká inén wón ba jina, lé bío á ï wee mí ho t́iá le ba wára yí seka. ⁸ Minén lén va ho s̀ánú d́iní. Inén wón máa

va, lé bïo ho pãahũ ðìn yí ðñn ì cǎn.» ⁹ O Yeesu bía hñn bíoní so nɔn ɓa yi ò o kará ho Kalilee kǎhũ yi.

O Yeesu van hã búkúwá sánú ðiiní

¹⁰ Bïo ó o Yeesu ɓàn zàwa wà van ho sánú ðiiní, ó orén mún wà van. Ká a màhã sànkáa mítén vannáa, ò o bïo yí zún. ¹¹ Ba *zúífùwa júnása wee cà a ho sánú mu ðiiní. Ba wee héε tùaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bïo wó le wãanii làa sòobéε ɓa zãamáa tãhũ. Ba ɓúii wee bío le o ñii mu léε ñi-tente. Ba ɓúii ɓèn le o wee vñiní ɓa nùpua. ¹³ Ká nùpue na màhã à hení mí sñi á à bío mu wéréwéré ɓa nùpua yahó wón mía, lé bïo ɓa zãna ɓa zúífùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho tãhũ lòn wizooní bïo náa sñi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zì-beení lún yi, á zoó wee kàrán ɓa nùpua. ¹⁵ Ba zúífùwa wee wé coon o bïo yi, á ɓa wee bío: «O ñii mu kàránló jɔn yí van yahó ò o pá zú le Dónbeení bíoní vñahũ bïo ká sñi le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bïo á ì wee kàrán làa mia á yí ló ñén ì ɓεεre cǎn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cǎn. ¹⁷ Yia tà wee wé le Dónbeení sñi bïo, wón ɓànso á à zún ká ì kàránló ló le Dónbeení cǎn, tàá ká ì wee bío ì kùrú bíoní. ¹⁸ Yia wee bío mí kùrú bíoní, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee mĩ ho tũiá, o téréna. ¹⁹ O *Mɔyiize so yí nɔn ho làndá mia le? A yia màhã wee bè ho yi mi tãhũ wón mía. Lée webio nɔn mi wi mi ɓúeráa mi?» ²⁰ A ɓa zãamáa bía nɔn wo yi: «O cíná wi foñ! Yia wi ò o ɓúe fo lé o yén?» ²¹ O o Yeesu ɓinía lá le bíoní ò o bía nɔn ɓa yi: «Ì wó mu yéréké bïo dà-kéní mí ðòn wa vñírló wizonle na lé ho *Sabaa zon, á mi ɓúenɓúen wó

coon mu bïo yi. ²² O Mɔ̀yiize bò mu henía nɔ̀n mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yàá wee kúio ɓa hàrí ho Sabaa zòn. Ho làndá mu yàá yínɔ̀rí Mɔ̀yiize ɓúa ho jùhú, mu lé mìn ɓúaawa. ²³ Awa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zòn, bèra a na à mi yí wé yí khe o Mɔ̀yiize làndá dǎní yi, á lée webio nɔ̀n á mi sía wee cínáa mi, lé bïo á ì wó ó o nǐ-kùure wan cun ho Sabaa zòn? ²⁴ Bïo mi wee mi à dǐn wán cítíráa o nùpue à mi khí yi. Mi wé cítí o nùpue làa bïo téréna le Dónbeenǐ cǔn.»

O Yeesu lé yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra

²⁵ A ho Zeruzalɛmusa ɓúi wáa wee bío: «Éee! Yía ká so yínɔ̀rí o nǐi na á wa júnása wi ɓa ɓúe le? ²⁶ Nín-yía wee bío ɓa nùpua yahó, ò o ɓúi yí dó mí jii wo yi. Wa júnása màhǎ wáa zūna le lé orén lé yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra lée? ²⁷ Yía ká wón á warén zū léení. Eε ká yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra khii ɓuara, á nùpue woon máa zūrí hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bïo ó o Yeesu wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, ó o bía bïo ká pǎnpǎn: «Mi so zū mi kǎnkǎn, á zū ì léení le? Inén yí ɓuara ìten, ká ho tǔiá poni ɓànsò lé yía tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká inén wón zū a, lé bïo á mu lé orén á ì ló cǔn ɓuararáa. Orén lé yía tonkaa mi.» ³⁰ A ɓa wáa wee cà a wǐiró yahó, ká nùpue woon yí wǐira a, lé bïo ó o pǎahú dǐn yí dǎn. ³¹ Eε ká ɓa zǎamáa mu tǎahú, á ɓa cèrèe jɔ̀n pá tà a bïo. Ba wee bío: «*Yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra khii ɓuara, ó o so ɓuéé wé yéréké bíowa na po bïo ó o nǐi na ká wee wé le?»

Ba tonkaa ɓa parowà le ɓa vaa wǐi o Yeesu

³² A ɓa *Farizǐewa ɓúi jǎ bïo ɓa zǎamáa wee hǔahǔaaka a Yeesu dǎní yi, á ɓa Farizǐewa mu

kuure lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnása tonkaa 6a parowà 6úi le 6a vaa wĩ wo. ³³ O Yeesu bía: «ĩ keńlọ mi t̄ahũ máa wé b̄io na á à m̄ía. Hen làa c̄inú ká ĩ ì b̄iní ì va ȳia tonkaa mi c̄s̄n. ³⁴ Mi khii wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ĩ ì keń yí á mi mún yí dà máa va yí.» ³⁵ A 6a *zúifùwa wee t̄uaka m̄in yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zúifùwa na héera wika b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa t̄ahũ ó o màh̄á wi ò o lén va c̄s̄n lée? O màh̄á wi o ò vaa k̄arán b̄ia yín̄n̄ 6a zúifùwa lée? ³⁶ B̄io ó o b̄ia le wa khii wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì keń yí á wa yí dà máa va yí, b̄un kúará lée webio?

O Yeesu le b̄ia le ju-h̄aní dà buen mí c̄s̄n

³⁷ Ho s̄ánú dí vé n̄nzoñ dén wizonle so lé d̄io j̄uhũ wi po h̄ia ká. B̄un zoñ ó o Yeesu d̄in 6a z̄amáa yahó ò o b̄ia p̄n̄p̄n̄: «Hen ká ȳia le ju-h̄aní dà, à 6̄anso buen ĩ c̄s̄n á ĩ ì na mu j̄umu wo yi ó o ò ju. ³⁸ Ȳia dó mí s̄ii miĩ, làa b̄io mu túararáa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄yahũ yi ká s̄ii: «Á wón 6̄anso s̄ii á à wé lòn j̄un-d̄ání, á mu j̄umu na wee na le muk̄aní wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí ó o Yeesu wee b̄io b̄io ká s̄ii, d̄io á b̄ia dó mí s̄ia wo yi khii yí. Mu p̄ahũ ká le Dónbeenĩ d̄in yí n̄n mí Hácírí b̄ia dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄io le Dónbeenĩ d̄in yí léra a yèni.

Ba z̄amáa j̄i-cúa wi m̄in j̄und̄ yi o Yeesu b̄io yi

⁴⁰ Ká 6a z̄amáa na wi b̄in j̄á a Yeesu b̄ioní mu, á 6a 6úi wee b̄io le ȳia ká wón 6̄ent̄in lé le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄ero. ⁴¹ Ba 6úi bán 6̄en le o lé *Ȳia le Dónbeenĩ m̄on léra. Ba 6úi 6̄en le mu so bon ká ȳia le Dónbeenĩ m̄on léra ko ò o lé ho Kalilee

kõhũ yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ yi le o *Daviide nɔnkãni, là a Daviide mu 6a lóhó Betelehεεmu lé bĩn á Yĩa le Dónbeenĩ mɔn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ A 6a zãamãa ñi-cúa wó mín ñúná yi o Yeesu mu bĩo yi. ⁴⁴ Ba zãamãa mu tĩahũ á nũwã yɛn búii wi 6a wĩi wo, ká nùpue woon yí túaa wo yi.

Ba zúifũwa ñúnása yí tà a Yeesu bĩo

⁴⁵ Bĩo 6a parowà na le Dónbeenĩ yankarowà ñúnása lè 6a Farizíewa tonkaa bĩnía 6uara, á bán túara 6a yi: «Lée webio nɔn á mi yí 6uannãa wo yí 6uararãa?» ⁴⁶ A 6a parowà bía: «Hã bióní na ó o nùpue mu wee bío bãn síi á wa ðĩn yí ñá a búii ñii yi yí mɔn hùúu.» ⁴⁷ A 6a Farizíewa bía nɔn 6a yi: «Minén mún ðía miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén ñúnása tĩahũ lè warén Farizíewa tĩahũ á ñi-kéní ká so tà a bĩo le? ⁴⁹ Ká lé 6a zãamãa na ká mí ðòn, bán na yí zũ ðèε o Mɔyiize làndá bĩo yi, bán le Dónbeenĩ dánkánia.» ⁵⁰ A 6a Farizíewa ñi-kéní na 6a le Nikodεεmu, yĩa van o Yeesu cón ho tĩnàahũ búii, ⁵¹ á bía nɔn 6a yi: «Wa làndá yi, á wa yí ðá máa síiní nùpue ñúhũ ká wa yí ñá bãnso ñi-cúa, á yí zũna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee ñii! Kàrán le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ á cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεero ñi-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé bũn á 6a búenbúen wà khí6on wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà yòora le 6úee na 6a le Olivewa 6úee wán.

* **7:42** Mi loĩ Samuwεεle ñun níi vũahũ 7.12; Miseen vũahũ 5.1

O hã-bá-fé na ó o Yeesu kãnia

² Mu tá na léé tɔn yĩnbíi bùirĩi, ó o bĩnía van le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, á 6a zãamãa 6ueé kĩnía wo yi. Ó o líi kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lãndá bĩo zéenílowa lè 6a *Farizíewa 6uan o hãa 6úii na 6a zù yi là a bá-veere 6ueé zonnãa, á zoó ãnía wo 6a nùpua 6úenbúen yahó, ⁴ à 6a bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, o hãa na kà 6a zù yi là a báa. ⁵ A wa lãndá yi, ó o *Mɔyiize bò mu henía nɔn wen le ká wa wé yú bán hãawa so síi, à wa lèeka 6a lè hã huua 6úe.* Awa, ùnén 6èn le we mu ãnii yi?» ⁶ Ba bía bũn à khũaanãa o Yeesu nii yi à yírãa wo kooní yi. Ká a Yeesu màhã líi lúnlúrá, ò o wee túa ho tá púnpuró yi lè mí nín-kíza. ⁷ Bĩo 6a ãn lan wee túa wo yi, ó o líi hĩnɔn yòó ãn, ò o bía nɔn 6a yi: «Yia ãn yí wó bè-kohó hùúu mi ãahũ, à wón wãa lèe wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu bĩnía líi lúnlúrá, á wee túa ho tá púnpuró yi. ⁹ Bĩo ho lãndá bĩo zéenílowa lè 6a Farizíewa mu ná hĩn bioní so, á 6a wee lén lè mí nĩ-kéní kéní, à 6úaká lè 6a nĩ-kĩa, á ká a Yeesu là a hãa ho ãahũ. ¹⁰ O o Yeesu wãa líi hĩnɔn yòó ãn ò o wee bío là a hãa: «O, o, hãa mu, 6a nùpua mu bò làa wen? O 6úii mĩa mĩa síiní ù nũhũ le?» ¹¹ O o hãa bía nɔn o Yeesu yi: «Nũhũso, o 6úii mĩa mĩa síiní ho.» Ó o Yeesu wãa bía nɔn wo yi: «Awa, á ãnén mún mĩa síiní ù nũhũ. Fo dà a lén, ká ù 6èn yi bĩnii yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho ãmĩnãsa cõn

¹² O Yeesu pá bĩnía bía bĩo kà nɔn 6a zãamãa yi: «Ãnén ka lòn khoomu ho ãmĩnãsa cõn. Yia

* **8:5** Mi loĩ Lãndá zéeníló vũahũ (Deutéronome) 17.6-7

tà bò miì, se ɓànsò yú mu khoomu na wee na le mukānī binbirī. O máa keñ tībírí yi hùúu.» ¹³ A ɓa Farizēwa bía nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mī ho tūiá ū jii, à bŭn à bío fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Hàrí ká í wee mī ho tūiá í jii, se bío á í wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bío á í zū hen na á í ló yi ɓuararáa, á í mún zū hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí zū í léení, á mún yí zū hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee fī ɓa nùpua cítíí fló síí, ká ínén wón máa cítí nùpue. ¹⁶ Ká í lá ko à í fī cítíí, á í cítíí mu jùhŭ á à wé. Lé bío mu yínɔn ínén í dòn á à fī le cítíí mu. Mu lé ínén lè í Maá na tonkaa mi á à páaní ò fī le. ¹⁷ Mi làndá vŭahŭ yi á mu túara le ká seéràsa nŭwã jùn mà ho tūiá mu bío dà-kení bío yi, se bŭn bío so á nùpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Inén wee mī ho tūiá í jii. Á í Maá na tonkaa mi mún wee mī ho tūiá í jii.» ¹⁹ A ɓa túara a yi: «Mìn maá mu wí wen?» O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mi yí zū mi, á mún yí zū í Maá. Ká mi lá zū mi, se mi mún lá à zŭn í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía hŭn bioní so ká a wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeení zì-beení lún yi, mu hãmu kúeení lahó nĩsání. Nùpue yí wŭira a lé bío ó o pãahŭ ðñ yí ðñ.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cŭn bío

²¹ O Yeesu pá bínía bía bío kà nɔn ɓa yi: «Ínén ñ lén á mi ò càráa mi. Εε ká mi màhã à hí lè mi bè-kora. Hen na á ínén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² A ɓa *zúifùwa wee bío mìn yi: «O wí ò o ɓúe mĩten léé? Bío ó o màhã le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ínén ló ho wáayi. Minén bío sã ho ðmíjã na kà yi, ká ínén wón bío

yí sã ho yi. ²⁴ Lé bũn te bïo á ï le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ìnén lé yïa wi féeε, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A ɓa tũara a yi: «Ûnén lé o yén?» O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ï wee bío mu na mia féeε hàrí mu ɓúhũ búεení. ²⁶ I dà à bío bïo cèrèε mi dǎní yi, á dà à fí le cítíi mi bïo cèrèε wán. Ká yïa tonkaa mi lé ho tũíá poni ɓànsɔ, á bïo á ï ɓá a cǎn, bũn lé bïo á ï wee bío na ho ðímíɓása yi.»

²⁷ Ba yí zũ ká lé o Maá Dónbeenĩ ó o wee bío bïo. ²⁸ O o Yeesu wãa bía nɔn ɓa yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búεení wán hóonía fárá, bũn ká mi ì zũn ká ìnén lé yïa wi féeε. A mi ì zũn ká ï yí máa wé bïo woon ìten. Bïo á ï Maá bía nɔn mü, bũn lé bïo á ï wee bío. ²⁹ I Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí día mí ï dòn, lé bïo á ï wee wé bïo sí a yi féeε.» ³⁰ Bïo ó o Yeesu wee bío kà, á ɓa nùpua cèrèε dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenĩ tũíá poni wee wé ó o nùpue kerí miten

³¹ O o Yeesu wãa bía nɔn ɓa zúífùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ï biónĩ yi, se mi màhá lé ï ñ-kenínia bïo bon. ³² Mi ì zũn ho tũíá poni binbirĩ na ló le Dónbeenĩ cǎn. Lé bũn ñ wé á mi ì kerí miten.» ³³ A ɓa bía nɔn wo yi: «Warén lé o *Abaraamu m̀nmanía. Wa yí wó a búii wobáaní yí m̀n. A lée webio nɔn á ùnén bíaráa le wa à kerí waten?» ³⁴ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ï mí ho tũíá na mia: Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nĩi mu bè-kohó níi yi. ³⁵ A mi zũ le o wobá-nĩi bïo yí sã ho zĩ-ɓúhũ yi féeε. Ká a za na ton ho zĩ-ɓúhũ yi, wón bïo sã ho yi féeε. ³⁶ Ká le Dónbeenĩ Za wãa wó mia lè ɓa nùpua na wi mítén, á mi ì wé miten binbirĩ. ³⁷ I zũ le mi lé o

Abarahaamu m̀nmaníá, èε ká mi màhã wee cà à mi búe mi, lé b̃io á b̃io á ï wee kàrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸ B̃io á ï Maá zééníá làa mi, lé b̃un á ï wee bío, ká minén b̃èn wee wé b̃io á m̃in maá bía ñon mia.» ³⁹ A 6a bía ñon wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bía ñon 6a yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa b̃io bon, se mi lá wee wé hã wárá na ó o Abarahaamu wó b̃àn síi. ⁴⁰ A mi yí máa wé h̃n, à mi wi mi búe ìnén na mà ho túiá poni ñon mia, h̃ia na á ï jí í Maá Dónbeení c̃n. B̃un ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹ Mi wee wé m̃in maá wárá.» A 6a bía ñon wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeení mí dòn. Wa yínóí zíní zàwa.» ⁴² O o Yeesu bía ñon 6a yi: «Ká m̃in maá lá lé le Dónbeení, á mi lá à waí mi, lé b̃io á ìnén ló le Dónbeení c̃n 6uara. Í yí 6uara ìten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³ B̃io ñon á mi yí máa zūrnáa hã bioní na á ï wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé b̃io á mi yí wi mi jí hã. ⁴⁴ Yia lé m̃in maá lé o *Satāni. A m̃in maá síi b̃io lé b̃un á mi wi à mi wé. O lé o ñi-búe hàrí ho ðimíjíá lénló p̃ahũ. O yí dà máa m̃i ho túiá poni, lé b̃io á túiá poni mía wo yi. Hen ká a fã le sabéré, se lé orén mí b̃ere síi ó o wee zéení, lé b̃io ó o lé o sabín-fũaalo. Orén lé yia á hã sabioní wee lé yi. ⁴⁵ Èε ká ìnén wee m̃i ho túiá poni, lé b̃un ñon á mi yí tàráa í bioní yi. ⁴⁶ Minén ðahũ, ó o 6úi so dà a bío le í wó bè-kohó le? Ká í wee m̃i ho túiá poni, á lée webio ñon mi yí tàráa í bioní yi? ⁴⁷ B̃ia na lé le Dónbeení zàwa binbirí wee wé jí le Dónbeení bioní. Èε ká minén yínóí le Dónbeení zàwa, lé b̃un ñon mi yí máa jínaa le bioní.»

O Yeesu le m̃inén po a Abarahaamu

48 A 6a *zúifùwa bía nɔn wo yi: «À bũn wa tũiá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nĩi†, á wa mún tũiá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» 49 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ínén á cíná mía yi. I Maá lé yĩ á ĩ wee kǒnbi. Ká minén bán wee zùañ miĩ. 50 Inén yí máa bío le nùpue dé cùkú miĩ. O búí wi á à bío le 6a dé ho miĩ, á lé wón mún lé o cítí-fi. 51 Le ĩ mi ho tũiá na mia: Yĩ tà bò ĩ bióní yi, á 6ànsò máa hí máa cén.»

52 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Hã làa na kà wán, á wa wãa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrún, á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà húrunka. A ùnén pá wee bío le ká yĩ tà bò ù bióní yi á 6ànsò máa hí máa cén. 53 Ùnén 6èn wee leéka le ù jùhũ so wi po a Abarahaamu le? Wón húrún, á le Dónbeenĩ jĩ-cúa fεerowà mún húrunka, á ùnén 6èn wee leéka le fo lée wée?»

54 O o Yeesu bía: «Ĩ lá wee dé ho cùkú ĩten yi, se mu jùhũ mía. Yĩ wee dé ho cùkú miĩ lé ĩ Maá, yĩ mi le o lé mĩn Dónbeenĩ. 55 A mi jɔn yí zũ a. Ká ínén wón zũ a. I lá le ĩ yí zũ a, se ĩ lé o sabin-fũaalo lè mi bĩo síi. Eε ká ĩ zũ a, á wee bè o bióní yi. 56 Mĩn maá Abarahaamu hĩa wee leékaa le mí ì mí ĩ 6uenló, ó o zãmakaa mu bĩo yi. O o 6èn mɔn ĩ 6uenló, á síi wan mu bĩo yi.» 57 A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Ùnén na lúlúio máa yí ho búará-jun làa píru á mɔn o Abarahaamu wen?» 58 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le ĩ mi ho tũiá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bũn à ínén wi.»

59 A 6a wãa sèekaa há huua le mí ì lèeka làa wo

† 8:48 Samaríi nĩi: Ba zúifùwa cón á 6a Samariisa yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenĩ làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

á à búe. Ó o Yeesu sà míten ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi lée wà.

9

O Yeesu wéera a n̄i na ton ká a lé o muii

¹ B̄io ó o Yeesu lè mí n̄i-kenínia wee khíí, á 6a fò mín làa n̄i búí na ton ká a lé o muii. ² Ó o n̄i-kenínia t̄àara a yi: «N̄i-kàránlo, lée webio n̄on ó o n̄i na ká ton ká a lé o muii? Lé orén kùrú bè-kora b̄io yi lée, t̄àá lé 6àn n̄uwā bè-kora b̄io yi?» ³ Ó o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Mu yín̄óí orén bè-kora b̄io yi, á mu mún yín̄óí 6àn n̄uwā bè-kora b̄io yi. O n̄i mu ton ká a lé o muii, lée bèra a na à b̄io le Dónbeenĩ dà a wé à 6a n̄upua búenb̄uen mi a yi. ⁴ B̄io mu khoomu wi h̄a làa na ká wán, á wa ko wa wé le Dónbeenĩ na tonkaa mi bè-wénia. Le t̄ibírí h̄ia wi, á n̄upue máa d̄an máa wé b̄io búí. ⁵ B̄io á ĩ wi ho d̄im̄íná yi h̄a làa na ká wán, á ĩ ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ B̄io ó o Yeesu b̄ia h̄s̄n b̄ioní so vó, ó o p̄ūn̄ia mí p̄ins̄ān̄í, á khan lè le t̄íní, á kh̄ira là a muii ȳio, ⁷ ò o b̄ia n̄on wo yi: «Lén vaa s̄εε ũ yahó le s̄úeen̄i là-been̄i na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaró».) Ó o muii wà vaá s̄εera mí yahó, á b̄in̄ia wee búen, ò o wee mi. ⁸ A b̄ia làa wo kará 6ó mín yi, làa b̄ia lá wee wé mi a ká a wee floka, á w̄áa wee t̄uaka mín yi: «Yia ká so yín̄óí o n̄i na lá wee wé k̄εn̄í floka le?» ⁹ A 6a búí le mu lé orén. Ba búí 6èn le mu yí bon, le o làa wo 6onmín. Ó o n̄i le mu lé mínén. ¹⁰ A 6a t̄àara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o n̄i b̄ia n̄on 6a yi: «O n̄i na 6a le Yeesu, lé wón khan le t̄íní lè mí p̄ins̄ān̄í, á kh̄ira lè ĩ ȳio, ò o le ĩ lén vaa s̄εε ĩ yahó ho Silowee

yi. A ì wà van bín vaá sɛɛra ì yahó, á ì wee mi.» ¹² A 6a tùara a yi le o ñi mu wi wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizɛwa wee tùaka a muí yi là a waró bío

¹³ A 6a bò là a ñi na lá lé o muí vannáa 6a *Farizɛwa cǎn. ¹⁴ Yaa bío ó o Yeesu khan le tǎnì lè mí ñinsǎnì á weéra a ñi yío, á wó ho *Sabaa zon. ¹⁵ Lé bǔn nǎn á 6a Farizɛwa bèn sǎ wee tùa o ñi yi làa bío wó wó ó o wee mináa. A wón bía nǎn 6a yi: «O khiira le tǎ-sio lè ì yío, á ì sɛɛra ì yahó, á ì wǎa wee mi.» ¹⁶ A 6a Farizɛwa nùwǎ yɛn 6úi wǎa bía: «O ñi na wó bío kà á Dónbeenì yí tonkaa, lé bío ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba 6úi bán bèn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bío na wee zéénì le Dónbeenì pánká na á yǎ kà wó bǎn síi le?» A 6arén ñi-cúa bǐnía wi mín ñúná yi. ¹⁷ A 6a bǐnía tùara a ñi yi: «Lé mu yén ùnén bèn wee leéka o ñi mu dǎnì yi, bío á lé orén weéra ù yío?» A wón bía: «O ñi mu lé le *Dónbeenì ñi-cúa fɛɛro.»

¹⁸ Bío ó o ñi lá lé o muí, á yío bǐnía wee mi, á 6a zúífùwa ñúnása yí tà yi. ¹⁹ A 6a von bǎn nùwǎ wee tùa yi: «Yǎ kà lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muí le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o ñi bǎn nùwǎ bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muí. ²¹ Ká bío wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yǎ weéra a yío á wa mún yí zū. Mi tùa wo yi, o yío tǎn, o dà wee bío mí bío mítén.» ²² Ba bía kà síi lé bío 6a zǎna 6a zúífùwa ñúnása. Bán wó le ñii le ká nùpue bía wéréwéré 6a nùpua yahó le o Yeesu lé *Yǎ le Dónbeenì mǎn léra, á bǎnso 6a à hè lè mí kǎránló zǐ zoró. ²³ Lé bǔn nǎn á bǎn nùwǎ bíarǎa le 6a tùa orén mí bɛɛre yi, le o yío tǎn.

24 A 6a zúifùwa júnása bínía von o nni na lá lé o muii, á bía non wo yi: «Loñ le Dónbeenĩ yi à ù 6èntín mĩ ho tũíá. Warén bán zũ le o nni mu lé o bè-kora wéro.» 25 O o nni bía non 6a yi: «O nni mu lé o bè-kora wéro lée, o yínóní o bè-kora wéro lée, bũn á ínén yí zũ. Bĩo dà-kéní lé bĩo á ĩ zũ, ĩ lá lé o muii, ká bĩo ká wán á ĩ wee mi.» 26 A 6a bía non wo yi: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wééraráa ũ yĩo?» 27 O o nni bía non 6a yi: «Ĩ lá bía mu non mia, á mi yí jǎ lè ĩ cǎn. A lée webio non á mi wi à ĩ bíní bíoráa mu na mia? Minén yáá mún wáa wi à mi wé o nĩ-kenínia sá?» 28 A 6a wee là a, à 6a bía: «Ũnén lé yĩa lé o nni mu nĩ-kenínii kèè. Warén bán lé o *Moyiize nĩ-kenínia. 29 Wa zũ le le Dónbeenĩ bía là a Moyiize. Ká yĩa ká wón á wa yí zũ léení.» 30 O o nni bía non 6a yi: «Mu 6èntín lée bè-vĩníkanii. Mi yí zũ a léení, èè ká arén lé yĩa màhá wéera ĩ yĩo. 31 Wa zũ le le Dónbeenĩ yí máa jí a bè-kora wéro fioró. Ká yĩa wee kǎnbi le, á wee wé le sǐi bĩo, wón lé yĩa á le wee jí fioró. 32 Bĩo ho dímíjǎ wi wi, á wa dǐn yí jǎ ká nùpue na ton ká a lé o muii ó o búí wéera yĩo. 33 O nni na ká lá yí ló le Dónbeenĩ cǎn, á bĩo ó o wó ká ó o lá máa dàñ máa wé.» 34 A 6a bía non wo yi: «Ũnén na ton lè mu bè-kora mí jii yi lé fo wee kàrán warén le?» A 6a non wo ó o ló, á hò a lè mí kàránló zǐi zoró.

Bĩa lé 6a muiiwà binbiri

35 Bĩo ó o Yeesu jǎ à 6a hò a nni lè mí kàránló zǐi zoró, ó o wà vaá yú a, á bía non wo yi: «Fo dó ũ sǐi o *Nùpue Za yi le?» 36 O o nni bía: «Nì-kàránlo, zéení a làa mi bèra a na á ĩ dàñ dé ĩ sǐi wo yi.» 37 O o Yeesu bía non wo yi: «Fo mǎn wo, ínén na wee bío

lâa fo lé orén.» ³⁸ O o nñi wãa bía: «Núhũso, í dó í sñi fon.» O o líí búrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wãa bía: «Inén buara ho ðímíjá yi le cítíi bño yi, bèra a na à 6a muiiwà à wé mi. Ká bña wee mi, à bán wé 6a muiiwà.» ⁴⁰ Bño 6a *Farizíewa nùwã yèn búí na wi bñn já hã bíoní mu, á 6a bía nòn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ùnén muiiwà le?» ⁴¹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ká mi lá lé 6a muiiwà binbirí, á bè-kohó bño lá máa mĩ máa léé mia. Eε ká bño mi le mi wee mi, lé bñn nòn á mu bè-kohó bño wee mĩ lééráa mia.»

10

Le pi-loore wàhiire

¹ O Yeesu bía nòn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Yía yí máa zo le pi-loore yi lè le bán zũajii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón bánso léé kònlo làa nñ-wàahũ. ² Yía wee zo lè ho zũajii, wón lé o pi-pa. ³ Yía wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A 6a pia wee jí a cñn. O wee ve mí pia lè 6a yènnáa à léráa ho khũuhũ. ⁴ Ká a von mí pia búenbúen 6a ló, ò o dí 6a yahó lén à 6a bè món, lé bño 6a zũ a tãmu. ⁵ Ká yía 6a yí zũ wón 6a máa bè món. Ba yàá à lùwí á à khèn làa wo, lé bño 6a yí zũ a tãmu.»

⁶ O Yeesu wà dén wàhiire so nòn 6a yi, ká bña ó o wà le nòn yi màhã yí zũna a bíoní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bñnía bía: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Inén ka lòn pi-loore bán zũajii. ⁸ Bña dú í yahó búenbúen léé kònlowà làa nñ-wàanna. Eε ká í pia yí já 6a cñn. ⁹ Inén ka lòn zũajii. Yía zon làa ho, á wón ñ fen. Bànso dà wé è zo ká a lé mítén, á mún

ñ yí mí bè-dínii. ¹⁰ O k̀̀nlo wón wee wé ɓuen ho nuaàló, lè ho ɓúeró, lè ho yáaró ɓio yi mí dòn. Εε ká ñén wón ɓuara, bèra a na à ñ pia yí le mukāñi binbirĩ na ɓàn síi mia.

¹¹ «Ñén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukāñi na mí pia ɓio yi. ¹² Ká yia wee pa ɓa pia le wári ɓio yi, wón ká a mən o dakhĩnkħĩn ò o lùwí ká a día ɓa, à wón yí ɓa ɓúí wĩika, à ɓia ká kénná. O wé lùwí lé ɓio ɓa pia ɓio yí sã a yi. O yínɔñ pi-pa binbirĩ. ¹³ O wee sá le wári ɓio yi, ká ɓa pia ɓio yí ciran wo.

¹⁴ «Ñén ka lòn pi-pa tente. ɓia ɓio sã miĩ ka lòn pia. I zũ ɓa, á ɓa mún zũ mi, ¹⁵ làa ɓio ó o Maá zūnáa mi á ñ mún zūnáa wón ɓio síi. I wee dé ñ mukāñi na ñ pia ɓio yi. ¹⁶ ñ pia ɓúí pá wi, á ñ yí zon le pi-loore na kà yi. Bán á ñ mún ko à ñ hē ɓuennáa. Ba à jí ñ tãmu, á ɓa à wé pi-ɓoohũ dà-kéní, làa pi-pa ñ-kéní. ¹⁷ O Maá wa mi, lé ɓio á ñ wee tà dé ñ mukāñi na, à ɓíní yíráa le. ¹⁸ Nùpue yí dà máa vīníní ñén mukāñi làa pànká. ñén lé yia wee tà dé le na ñten. Le ɓàn naló pànká wi ñ ć̣n, á le ɓàn ɓíní yíró pànká mún wi ñ ć̣n. ɓũn lé ɓio á ñ Maá nən le jii le ñ wé.»

¹⁹ Ḥ́n ɓioní so ɓio yi, á ɓa *zúifùwa j̣́i-cúa ṭ́n wó mún j̣́nàa yi. ²⁰ Ba ṭ́ahũ, á ɓa c̣̀èrèe wee ɓio ɓio kà: «O ć̣nà wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a ć̣n.» ²¹ Ba ɓúí ɓèn wee ɓio: «Nùpue na á ć̣nà wi yi yí dà máa ɓio ḥ́a ɓioní na kà ɓàn síi. Ć̣nà so dà a weé muiiwà yio le?»

Ba zúifùwa j̣́nàsa ṕ̣ã a Yeesu ɓio

²² Mu wó le ṭ̀enĩ ṕ̣ahũ, ká ɓa *zúifùwa wee dí le *Dónbeenĩ ẓ́i-beenĩ ceéró ṣ́nú ho Zeruzaḷ̀emu

yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varáka ho sànsá na 6a le Salomɔn sànsá yi, le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. ²⁴ A 6a zúifùwa wáa buéé kɔnía wo yi, à 6a tùara a yi: «Fo màhã à día wɛn hã yilera yi á vaá dã ho pãahũ yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra, à ù bío mu wéréwéré na wɛn.» ²⁵ Ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ĩ bía mu nɔn mia, á mi yí tà mu. Hã wárá na á ĩnén wee wé lè ĩ Maá pànká, lé hɔn wee zéeni ĩ léeni. ²⁶ Εε ká bío nɔn á minén yí tàráa mu, lé bío á mi yí máa mĩ dé bia bío sã mĩ jii. ²⁷ Bia bío sã mĩ wee ní ĩ cɔn làa bío 6a pia wee jínáa o pi-pa cɔn bío. I zũ 6a, á 6a wee bè mĩ. ²⁸ I wé è na le mukãñ binbirĩ na máa vé 6a yi. Ba bío máa yáa hùúu. O búí máa fé 6a ĩ ní yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa 6a mĩ, wón po mu búenbúen, ó o búí máa fé 6a ĩ Maá ní yi máa yí. ³⁰ ĩnén lè ĩ Maá lée dà-kéní.»

³¹ A 6a zúifùwa tɔn khuiira hã huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. ³² Ó o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Ĩ wó mu bè-tentewà cèrèè lè ĩ Maá pànká á mi mɔn. A lé mu yén bío yi á mi le mi ì lèekaráa mi lè hã huua á à búe?» ³³ A 6a bía nɔn wo yi: «Mu yínɔí ù bè-tente búí na fo wó bío yi á wa le wa à lèekaráa fo lè hã huua á à búe. Ká lé bío fo wee là le Dónbeenĩ. Ũnén nùpue kãamáa á le fo lé le Dónbeenĩ.» ³⁴ Ó o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vũahũ yi kà síi: «Īnén Dónbeenĩ bía le mi lé hã dofina.»* ³⁵ A wa nɔn zũ le bío túara le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zũ le minén làndá yi á le Dónbeenĩ bía le 6a nùpua na le nɔn mí bíoní yi lé hã dofina. ³⁶ Ká ĩnén wón ó o Maá Dónbeenĩ mɔn léra á ĩ bío sã a yi á tonkaa ho ðímíjã yi. A mi ì wé

* **10:34** Mi loñ Lení vũahũ (Psaumes) 82.6

kaka à bïoráa le ìnén wee là le Dónbeenĩ lé bïo á ì bía le ì lé le za? ³⁷ Hen ká ì yí máa wé bïo á ì Maá wee wé, à mi yí tà ì bïo. ³⁸ Ká ì wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà ì bïoní yi, à mi pá wáa tà bïo á ì wee wé yi, bèra a na à mi zūn kénkén le o Maá páanía làa mi, á ì páanía làa wo.»

³⁹ A 6a tìn le mí ì wĩ wo, ká a màhá porónna wà ò o díá 6a.

⁴⁰ O Yeesu bínía khú là ho Zurudēn muhũ món, hen na ó o Zân lá wee bátizé 6a nùpua yi, á khii kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèè 6uara a cón. Ba wee bío: «O Zân yí wó hàrí yéréké bïo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenĩ pánká. Ká bïo búenbúen na ó o bía a nñi mu dání yi 6èntìn léé tũia.» ⁴² A 6a nùpua cèrèè dó mí sía o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare hũmũ làa vèeró bïo

¹ Nñi búí na 6a le Lazaare hĩa lò yí here. O Lazaare mu là mín hĩnni nùwã ñun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yĩa hĩa kúaa ho ñiló na sãmu sĩ o Yeesu zení wán á bínía sùukaa là mí ñún-vãní.* Lé wón 6àn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu 6àn hĩnni mí nùwã ñun tonkaa o búí le o vaa bío bïo kà na a Yeesu yi: «Núhũso, mĩn bñnlo á lò yí here.» ⁴ Bïo 6a vaá bía mu nɔn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vãmú mu yínɔrĩ bïo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenĩ yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenĩ Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari là 6àn yàró Lazaare. ⁶ Èé ká bïo ó o ñá a Lazaare vãmú bïo, ó o

* **11:2** Mi loĩ Zân vĩahtũ 12.3

bíníá wó hã wizooní ñun hen na ó o wi yi. ⁷ Bũn món, ó o bía nɔn mí ñi-kenínia yi: «Mi bíní le wa lén va ho *Zudee kòhũ.» ⁸ O o ñi-kenínia bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, yínɔn bín á ɓa còonia le mí ì lèeka fo lè hã huaa á à ɓúe le? A lé bín á ù pá wi à ù bíní va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Hã léèrèwa píru ñun lé hã wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hũaa mítén, lé ɓio á mu khoomu wi. ¹⁰ Eε ká a nùpue wee varáka ho tĩnàahũ, ò o wé hũaa mítén, lé ɓio mu khoomu mía.» ¹¹ Bĩo ó o Yeesu bía hĩn bioní so wó, ó o pá bíníá bía: «Wàn ɓónlo Lazaare dũma, ká ì màhá vaá sɓíní a.» ¹² O o ñi-kenínia bía: «Hen ká a dũma, se o vãmú díká wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare hũrun. Ká a ñi-kenínia bán wee leéka le lé mu dãmu binbirí ó o bía ɓio. ¹⁴ O o Yeesu wãa bía mu wéréwéré nɔn ɓa yi: «O Lazaare hũrun. ¹⁵ Bĩo mu yí wó yí yú mi bín á ì wee zãmaka minén ɓio yi, lé ɓio á lé bũn á à na á mi ì wíoka à dérãa mi sãa miĩ. Mi wãa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na ɓa wee ve làa Hénbéní á wãa bía nɔn ɓa ñi-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wo.»

¹⁷ Bĩo ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o ñá à ɓa le o Lazaare nùuna á yú hã wizooní ɓio náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalεemu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomεeterewa ɓio tĩn sese, ¹⁹ á ɓa *zúífùwa cèrèé ló ho Zeruzalεemu yi ɓuara a Maate là á Mari cón, á wà ɓueé tèní bán yàró yúmú. ²⁰ Bĩo ó o Maate ñá à ɓa le o Yeesu bò o ɓuen, ó o ló lée sã a yahó, ò o Mari wón kará le zĩ yi. ²¹ Bĩo ó o lée yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhũso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí hũrun. ²² Eε ká ì zũ le hã làa na kà

wán pá, á bïo búenbúen na fo ò fio le Dónbeenĩ cǎn, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Ĩ zú le ká le Dónbeenĩ wee vèení 6a nĩ-hía ho ðimíná vé nǎnzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ĩnén lé yĩa wee vèení 6a nĩ-hía á wee na le mukānĩ binbirĩ. Yĩa dó mí sǐi miĩ, ó o mukānĩ á à kerĩ, hàrí à bǎnso hí. ²⁶ A nùpue lée nùpue na dó mí sǐi miĩ á yú le mukānĩ binbirĩ, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bǔn le?» ²⁷ O o Maate bía: «Ũuu Nùhũso, ĩ tà le fo lé *Yĩa le Dónbeenĩ mǎn léra, le Dónbeenĩ Za na ko ò o buen ho ðimíná yi.»

²⁸ Bïo ó o Maate bía bǔn vó, ó o wà 6ueé von mín hĩnló wee hũmǎnkaráa: «O nĩ-kǎránlo lée wi hen. O le ũ buen.» ²⁹ Bïo ó o Mari ná bïo bía, ó o ðeñía hĩnǎn bǎnbáa mà a Yeesu. ³⁰ Mu pǎahũ ò o Yeesu lá ðĩn yĩ 6ueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate lée sǎ a yahó yi. ³¹ Bïo 6a zúifùwa na lá wi le zĩ yi làa Mari, á wee hĩi o sǐi mǎn wo ò o hĩnǎn bǎnbáa ló, á 6a bò a mǎn. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á lée wá. ³² Bïo ó o Mari vaá ðǎn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líi búrá a yahó, ò o bía nǎn wo yi: «Nùhũso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wǎn yàró yĩ húrún.» ³³ Ká a Yeesu mǎn ò o wee wá, á 6a nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéé, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o tũara 6a yi: «Lé wen á mi nùuna a yi?» A 6a bía nǎn wo yi: «Nùhũso, buen 6uee loĩ.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A 6a zúifùwa na wi bǔn á wee bío: «Mi loĩ bïo ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká 6a nùwǎ yèn búii bǎn bèn wee bío: «Orén na wééra a muĩi yĩo, á so mún lá yi dà máa hè o Lazaare hũmú le?»

³⁸ Bïo 6a wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéé. Le búure mu lée

6ó-łεεhó 6úí kǎhǔ, á jii pon lè le hue-beeni. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi bǐnǐ le huee lén bǐn.» O o Maate na lé yǎ húrún 6àn hǐnló, á bía nǎn o Yeesu yi: «O sǎmu á à wé, lé bǐo ó o wi le búure yi yú há wizooní bǐo náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Í so yí bía yí nǎn foñ le ká fo dó ũ sǐi mií, á fo ò mi le Dónbeenǐ cùkú beenǐ le?» ⁴¹ A 6a wǎa bǐnǐa le huee léra. O o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ũ bǎrákà, lé bǐo fo tà jǎ í fíoró. ⁴² Í zū le fo wee jǐ í cǎn fεεε, εε ká í wee bío làa fo bío ká wán 6a nùpua na kǐnǐa mií ká bǐo yi, bèra a na 6a tà le lé ũnén tonkaa mi bǐo bon.» ⁴³ Bǐo ó o Yeesu bía hǐn bióní so vó, ó o bía pǎnpǎn: «Lazaare, 6uee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrún 6uee ló, ká a zení là a níní bá lè há nín-kéníwà, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mí fee wo, à díá le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bǐo 6a *zúifùwa na 6uara a Mari cǎn mǎn bǐo ó o Yeesu wó, á 6a cèrèε dó mí sǐa wo yi. ⁴⁶ Ká 6a fǐahǔ á 6a nùwǎ yen 6úí wà vaá yú 6a *Farizǐεwa, á lá bǐo ó o Yeesu wó á fεεra nǎn 6a yi. ⁴⁷ A 6a Farizǐεwa lè le *Dónbeenǐ yankarowà júnása á von mí ninzàwa *làndá tǔiá fεεrowà na ká à 6a kúaa mín wán, á bía nǎn mín yi: «Wa 6èntǐn ko à wa wé bǐo 6úí. O nii mu sòobáa wee wé mu yéréké bǐowa dàkhǐna. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á 6a nùpua 6úenbúen hǐa yèrémá à dé mí sǐa wo yi. A ho Oroomusa júnása á à hǐnǐ ì fǐ wa *Dónbeenǐ zǐ-beeni, á à 6úe wa nǐpomu jǐhǔ.†» ⁴⁹ A 6a nǐ-kéní na 6a le Kayiifu, yǎ lé le Dónbeenǐ yankarowà

† 11:48 Ho pǎahǔ mu yi, ká ho Oroomusa pànká wi 6a zúifùwa wán.

ɲúhúso beeni le lúlúure mu yi, á bía nɔn 6a yi: «Mi yí zū bío 6úi mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zū le warén cón á mu sūaaní ò o nùpue ñi-kéní hí wa ñipomu 6úen6úen bío yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hã bioní mu míten. Ká bío ó o lé le Dónbeení yankarowà ɲúhúso beeni le lúlúure mu yi, lé bɛn nɔn ó o wee fɛɛ le Dónbeení ɲi-cúa kà síi, le o Yeesu ko ò o hí mín ñipomu bío yi. ⁵² Mu yínɔ́ bán mí dòn bío yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeení zàwa 6úen6úen na saawaa wi ho ðímíɲá 6úen6úen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu ñipomu dà-kéní.

⁵³ Lé bɛn bío yi, á 6a zúifùwa ɲúnása bía tò mu wán mu zòñ le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe. ⁵⁴ A lé bɛn nɔn ó o Yeesu wáa yí máa hɛɛ 6a zúifùwa t̄ahú à 6a mi, ò o wà van ho lóhó 6úi na 6a le Efarayiimu, hã 6ó le dùure yi, á vaá kará bɛn lè mí ñi-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúifùwa sánú na 6a le Paaki wà 6ueé dã, à 6a cèrɛɛ léka à fèn va ho Zeruzalɛɛmu, á vaa ceé míten à dàñ díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tùaka mín yi le Dónbeení zì-beeni lún yi le o Yeesu mu á à yí ì 6uen ho sánú ðiiníi léé, tàá o máa 6uen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeení yankarowà ɲúnása lè 6a *Farizíɛwa á nɔn le ɲii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à 6ànsò 6uee bío mu, à mí wíi wo.

12

*O Mari kúaa ho ɲiló na sãmu sí o Yeesu zení wán
(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)*

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bío hèzín, ó o Yeesu 6uara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vèenia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bɛn, ó o Maate wee na ho ðínló

ba nùpua yi. Bia là a Yeesu pánia kará ho dínló nùhù yí ó o Lazaare wi t̄ahú.

³ O o Mari buan ho niló na sãmu sí á yàwá here liitere sanká màní, hĩa wó lè mu bïo búí na ba le náàrè mí jii yi, á buéé kúaa o Yeesu zení wán, á bínia sùukaa lè mí jún-vãní. A ho niló sãmu hínɔn sú le zii mu búenbúen. ⁴ O o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní na ba le Zudaa Isikariote, yĩa á à dé wo ò na, á wãa bía: ⁵ «Lée webio nɔn ba yí yèérarãa ho niló mu lè wén-hãani khĩá-t̄in, á yí nɔn ba nĩ-khenia yí?» ⁶ O Zudaa bía bũn yínɔn bïo ba nĩ-khenia bïo here wo yi, ká lé bïo ó o lé o kònlo. Ba bunbua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhã bía: «O hãa mu á ù día. Ho niló mu ó o lá bàrá pan lè í sãnia wiokaró hã nùlóbïo yi. ⁸ Ba nĩ-khenia á à keń làa mia féεε, ká ínén wón máa keń làa mia féεε.»

⁹ Ba minka *zúifùwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ba wà van b̄in. Mu yínɔn o Yeesu bïo yi mí dòn ba vannãa, ba mún wi ba vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenia. ¹⁰ A le *Dónbeenĩ yankarowà júnása mún wãania tò le mí ì na a Lazaare ba à búe ¹¹ lé bïo á mu lé o Lazaare mu vèeróbïo yi á ba zúifùwa cèrèε wee yèrè má dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεmu lóhó yi bïo

(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée t̄ɔn, á ba minka zãamãa na buara ho sãnú díró bïo yi, á já le o Yeesu wà buéé zo ho Zeruzalεmu, ¹³ á ba khó hã yùkúio vãnna na ba lée dérãa ho cùkú wo yi buan, à ba wà lée sã a yahó. Ba wee bío bïo kà p̄ɔnp̄ɔn: «Le ho cùkú à bïo sí le Dónbeenĩ yi. Le o Nùhúso Dónbeenĩ wé mu bè-tentewà làa yĩa bò o buen o yèni yi, o *Isirayεele

béε.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sũnpè-bòohũ búí, làa bïo le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ bíaráa mu kà síi:

¹⁵ «*Sion lóhó nĩpomu, yí zón dèε.

Loń, lé ũ béε bò o buen,
o yòora a sũnpè-bòohũ.»

¹⁶ Pãahũ na mu wee wé yi, ó o Yeesu nĩ-kenínia yí zũna mu kúará. Ká pãahũ na le Dónbeenĩ léra a Yeesu yèni yi, á ɓa hácirí màhá ɓuara bïo le Dónbeenĩ biónĩ vũahũ bía a dǎń yi wán. A bïo ho vũahũ mu bía, lé bũn ó o bïo wóráa.

¹⁷ Bĩa nònzoń páanía wi là a Yeesu pãahũ na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mĩ bïo ɓa mǎn tũíá. ¹⁸ Bïo mún nǎn ɓa minka zãamáa léε sánáa o yahó, lé bïo mu yéréké bïo na wee zéeni le o ló le Dónbeenĩ cǎn tũíá na mà á ɓa ɓá. ¹⁹ A ɓa *Farizíεwa wãa wee bío mín yi: «Mí yí mǎn mu le, mí yí dà dèε búí máa wé. Ba nũpua búenbúen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee bïo mí húmú bïo

²⁰ Bĩa wà ɓueé ɓùaaní le Dónbeenĩ ho Zeruzalεemu yi ho sǎnú díró pãahũ á bĩa yínǎń *zúífùwa búí wi tǎahũ. ²¹ Ba vá ɓueé ɓó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kǎhũ lóhó na ɓa le Betesayidaa yi, á bía nǎn wo yi: «Wa wi à wa mí a Yeesu wán.»

²² O o Filiipu wãa bía mu là a Andere, á ɓa mí nùwã ɓun wà vaá bía mu là a Yeesu. ²³ O o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Hĩa kà lé ho pãahũ na le Dónbeenĩ á à lén o *Nũpue Za yèni yi. ²⁴ Le ĩ mĩ ho tũíá na mia: Ká ho dǎnló bεεre á yí dù, á mukǎń yí hà á bïo ká yí soora, á le è dǎn kà. Ká le mukǎń hà, á bïo ká soora, á le è ha há bĩa na boo. ²⁵ Yĩa henía mí mukǎń bïo, wón á à vǎini le. Ká yĩa yí máa cǎtí mí mukǎń bïo hùúu ho dǎmíɓá na kà yi, wón á à

yí le mukāñi binbirĩ na máa vé. ²⁶ Yĩa wi ò o sá na miĩ, à wón bè miĩ. A hen na á ĩ wi yi, á ĩ ton-sá mún ñ keñ yi. Yĩa wee sá na miĩ, wón á ĩ Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bĩo kà wán, á ĩ hácírí yáara. Lé mu yén á ĩ ì bío? I bío le ĩ Maá kãní mi le lònbee na à yí mi hã laà na kà wán léé? Εε ká lé bĩn bĩo yi á ĩ ñon buararáa. ²⁸ I Maá, zéení ũ cùkú le ba ñupua mi.» A tãmu búí sã ñá ho wáyai á bía: «Ĩ zéenia ĩ cùkú, á ĩ pá à wíoka à zéení ho.» ²⁹ Ká ba zãamáa na ñin bĩn ñá mu, á ba le léé viovó vã. Ba búí bèn le léé tonkaro na ló ho wáyai bía làa wo.

³⁰ O o Yeesu bĩnia bía: «Mu yĩnãñ ĩnén bĩo yi á mu tãmu sã ñanáa. Mu lé minén bĩo yi. ³¹ Bĩo kà wán lé ho ñimĩñá na kà ñupua cítiró pãahũ. Lé bĩo kà wán á le Dónbeenĩ lùwáráa ho ñimĩñá na kà ñuhũso. ³² Ká ĩnén ba khíi can le bũeenĩ wán hoonía yòò fárá, á ĩ wé á ba ñupua búenbúen á à buen ĩ cñ.» ³³ O bía kà síi á zéeníanáa bĩo ó o ò híráa síi. ³⁴ A ba zãamáa bía ñon wo yi: «Wa zũ le le Dónbeenĩ làndá vũahũ yi á mu bía le *Yĩa le Dónbeenĩ ñon léra ko ò o keñ bĩn féεε, á ũ wó kaka wee bíoráa le o *Nùpue Za ba ko ba ca le bũeenĩ wán hooní yòò fárá? A wón Nùpue Za so bèn lé o yén?» ³⁵ O o Yeesu bía mĩten bĩo ñon ba yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho pãahũ na mu ù wé á yí túee. A bĩo mi yú mu khoomu, á mi wãa wé varáka mu yi, à le tĩbírí hĩa yí yòoka mi wán. Mu bon, yĩa wee varáka le tĩbírí yi á yí máa mi bĩo wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sía yĩa lé mu khoomu yi, pãahũ na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu ñupua.»

Bĩo ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o khèra vaá sà mĩten ba yi.

Ba zúifùwa cèrèe pá pã a Yeesu bio

³⁷ Bïo ó o wó mu yéréké bïowa cèrèe na wee zéeni le o ló le Dónbeenĩ cǎn 6a mǎn mí cúee, ká 6a pá yí dó mí sía wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii jì-cúa na ó o fɛera, à jii sí. O bía:

«Núhúso, lé o yén yáá dó mí síi le bín-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núhúso zéenia lè mí pànká?»*

³⁹ Bïo nǎn 6a yí dà máa tàráa mu yi, lé bïo ó o Ezayii mu pá bínía bía:

⁴⁰ «Le Dónbeenĩ wó á 6a ka lòn muiiwà, bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ zǔn bïo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cǎn à le wéé 6a.»†

⁴¹ O Ezayii bía hǎn bioní so lé bïo ó o mǎn ho cùkú na le Dónbeenĩ á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bïo yi.

⁴² Ɛe ká 6a *zúifùwa ya-díwá mí bæere tǎahǔ, á 6a cèrèe jǎn pá dó mí sía o Yeesu yi. Ká 6a màhǎ yí máa tà bío mu wéréwéré, lé 6a *Farizíewa bïo yi, à bán yí hè 6a lè 6a zúifùwa kàránló zii zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càró 6a nùpua cǎn á po le yèni càró le Dónbeenĩ cǎn.

Yia yí máa tà a Yeesu bioní bio, wón jùhǔ á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bïo kà pǎnpǎn: «Yia dó mí síi mi, se yínǎn ínén ì dòn á bǎnso dó mí síi yi. Bǎnso dó mí síi yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia mǎn mi, se lé yia tonkaa mi á bǎnso mún mǎn. ⁴⁶ Inén ka lòn khoomu á buara ho ðímíjǎ yi, bèra a na ká nùpue lée nùpue

* **12:38** Mi loñ Ezayii vǎahǔ 53.1 † **12:40** Mi loñ Ezayii vǎahǔ 6.10

na dó mí s̄i m̄i, à b̄anso yí keń le t̄íbírí yi. ⁴⁷ Ká a b̄úí ná í b̄ioní ò o yí b̄ò há yi, á mu máa wé ínén lé ȳia á à s̄íní b̄anso n̄úh̄ũ. Mu bon, ínén yí wà b̄ueé s̄íní ho ð̄m̄íná n̄upua n̄úná, ká í wà b̄ueé fení ba. ⁴⁸ Yia p̄á í b̄io, á yí máa tà í b̄ioní yi, wón n̄úh̄ũ á à sí. Há b̄ioní na á í b̄ía lé h̄ón á à s̄íní b̄anso n̄úh̄ũ ho ð̄m̄íná vé n̄anzòh̄. ⁴⁹ Lé b̄io á í yí b̄ía lè í p̄anká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón míten lé ȳia n̄on le n̄ii m̄i, á zéenia b̄io á í ì b̄io binbirí lè ba n̄upua. ⁵⁰ Á í mún z̄ũ le b̄io ó o wee na le n̄ii à í hení na ba n̄upua yi, b̄ún wee na le muk̄an̄i binbirí na máa vé. Há b̄ioní na á í wee b̄io lé h̄ia ó o Maá n̄on le n̄ii le í b̄io.»

13

O Yeesu seera mí n̄i-keninia zení

¹ S̄áni ho *Paaki s̄ánú díró búaká, á b̄io ó o Yeesu z̄ũna le mí léró ho ð̄m̄íná yi à va mín Maá c̄ón p̄ah̄ũ d̄on, á b̄ia b̄io s̄á yi na wi ho ð̄m̄íná yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le b̄io mí wa làa ba b̄an s̄i m̄ia.

² O Yeesu lè mí n̄i-keninia lan wee dí ho z̄ih̄ũ n̄ii. A b̄ún, ò o *Sat̄ani wó ó o Yeesu dénaló b̄io wi o Zudaa na lé o Sim̄on Isikariote za s̄i yi vó. ³ O Yeesu z̄ũ le o Maá dó mu b̄io búenb̄uen mí n̄ii yi. O o mún z̄ũ le mí ló le Dónbeen̄i c̄ón, á b̄inía wà à va le c̄ón. ⁴ O o w̄aa líi h̄in̄on ho ð̄nló n̄úh̄ũ yi, á t̄era mí b̄áká been̄i, ò o lá le n̄in-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu n̄umu le d̄eé b̄úí yi, ò o wee seera mí n̄i-keninia zení, à b̄iní s̄ùuka lè le n̄in-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ B̄io o b̄ueé d̄on o Sim̄on Piere, á wón b̄ia n̄on wo yi: «Núh̄ũso, lé ūnén wi à ũ seera ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu b̄ia n̄on wo yi: «B̄io á ínén wee wé b̄io kà wán

á ùnén yí zū kúará. Εε κά fo khíi zūn mu làa món.»
⁸ O o Piere bía: «Bùeé, ùnén máa σεε í zení hùúu.»
 O o Yeesu bía non wo yi: «Ká í yí σεερα ũ zení, á ùnén
 làa mi máa páaní bïo búí yi.» ⁹ O o Simon Piere wáa
 bía: «Núhũso, ká mu ka kà, à ũ yí σεε í zení mí dòn,
 ká ũ σεε í níní lè í jùhũ.» ¹⁰ O o Yeesu bía non wo
 yi: «Yia súaa, wón bïo búenbúen wee ce. O hĩa le
 mí ì σεε bïo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èε
 ká mu yínón mi búenbúen.» ¹¹ O Yeesu zū yĩa á à
 dé o ò na, lé bũn te bïo ó o le ba búenbúen yí máa
 ce.

¹² Bïo ó o σεερα ba zení vó, ó o lá mí báká beeni zã
 ò o bĩnia líí kará ho ðĩnló jùhũ yi, ò o wáa wee bïo
 lè mí nĩ-keninia: «Mi so zū bïo á ì wó kà kúará le?»
¹³ Mi wee ve mi làa nĩ-kàránlo, làa Núhũso, á mi
 tũíá sí, í lé o nĩ-kàránlo á lé o Núhũso. ¹⁴ Ká ínén
 hĩa σεερα minén zení, se minén mún ko mi wé σεε
 mín zení. ¹⁵ Í wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à
 minén mún wé wé mu làa mín, làa bïo á ì wórãa
 mu làa mia. ¹⁶ Le í mĩ ho tũíá na mia: Ton-sá na po
 mí jùhũso wón mía. O o tonkaro na po yĩa tonkaa
 wo, wón mún mía. ¹⁷ Bïo mi zū bũn, ká mi wee wé
 mu, se mi júná sí.»

O Yeesu le mí nĩ-keninia nĩ-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínón mi búenbúen á ì wee
 bïo bïo. Inén lé yĩa zū bia á ì hueekaa. Εε κά bïo
 túara le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi ko mu wé à jii
 sí. Mu túara kà síi: «Yia làa mi páanía dú í ðĩnló á
 bĩnia wee fi làa mi.»* ¹⁹ Í wee bïo mu na mia bïo
 ká wán ká mu bïo mu ðĩn yí ðõn, bèra a na ká mu

* **13:18** Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 41.10

khíi dǎn, à mi tà le ínén lé yia wi fées. ²⁰ Le í mǐ ho tǔiá na mia: Nùpue na khíi òuan í tonkaro sese, se lé ínén á òanso òuan sese. A yia òuan mi sese, se lé yia tonkaa mi á òanso òuan sese.»

²¹ Bǐo ó o Yeesu bía hǎn bióní so wó, ó o hácirí wíokaa yáara, ó o wǎa bía wéréwéré: «Le í mǐ ho tǔiá na mia: Minén nǐ-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² A óa nǐ-kenínia wee lońka mún yi. Ba yí zǔ yia ó o wee bío bǐo. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nǐ-kenínia nǐ-kéní, yia ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ Ó o Simǎn Piere bía làa wón lè mí nii le o tǔa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bǐo. ²⁵ Ó o nǐ-kenínii mu búera van là a Yeesu cǎn, á tǔara a yi: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bǐo?» ²⁶ Ó o Yeesu bía: «Í zoó cǐ ho búurú, ká yia á í nǎn ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wǎa lá ho búurú zoó cǎ á nǎn o Zudaa na lé o Simǎn Isikariote za yi. ²⁷ O Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satǎni dèenía zon wo. Ó o Yeesu bía nǎn o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ù wé fùa.» ²⁸ A óa nǐ-kenínia na ká tǎhú á nǐ-kéní woon yí zǔ bǐo nǎn ó o Yeesu bíarǎa làa wo kà síi. ²⁹ Bǐo ó o Zudaa óa óunbua-wǎrí wi cǎn, á óa búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bǐo óa màkóo wi yi ho sǎnú bǐo yi. Tǎá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bǐo búii óa nǐ-khenia yi. ³⁰ Bǐo ó o Zudaa wǎa fó ho búurú kà síi, ò o dèenía hǐnǎn yòó ló. Mu wee wé à ho tá hǔn.

O Yeesu bín-fínle búii na ó o bía bǐo henia

³¹ O Zudaa léró mónǎn, ó o Yeesu bía: «Hǎ laà na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeení cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeení cùkú] á le mún ò wé ó o Nùpue Za cùkú mún ò mi, á le è wé mu hen làa cǐinú. ³³ I nǐ-kenínia na á í wa làa sòobée, ho pǎahú

na á ì ì wé làa mia á yí túee. Mi khií wé è cà mi. Εε ká bïo á ì bía n̄n ba *zúifùwa yi, lé b̄n b̄n síi á ì mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ì wee va yi. ³⁴ I ì bío b̄n-finle búí á à hení ì na mia: Mi wé wañ mín. Mi ko mi wé wañ mín, làa bïo á ì waráa mia bïo síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á ba n̄pua búenbúen màhá à z̄r̄ le mi lé ì ñ-kenínia.»

³⁶ O o Sim̄n Piere t̄ara a yi: «Núh̄so, lé wen á fo ò va yi?» O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Hã laà na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ì wee va yi. Ká fo màhá khií bè làa mi làa m̄ndén.» ³⁷ O o Sim̄n Piere bía n̄n wo yi: «Núh̄so, lée webio n̄n á ì yí dà máa bè làa fo hã laà na kà wán? I tà à ì ì dé ì muk̄n̄ na ù bïo yi.» ³⁸ O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ù muk̄n̄ ì na ìnén bïo yi k̄nk̄n le? Le ì ì m̄ ho t̄iá na fon̄: S̄ni o kò-béε wá, ká fo bía le fo yí z̄ mi hã cúa-t̄n.»

14

O Yeesu lé yia lé ho w̄h̄

¹ O Yeesu bía n̄n mí ñ-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi s̄a le Dónbeen̄ yi, à mún dé mi s̄a mī. ² Wàn Maá z̄i á hã k̄enínía lùà c̄èr̄ε wi yi. Ká mu lá yí bon, se ì lá yí bía le ì vaá wíoka lùè á à ká làa mia. ³ Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ì b̄n̄i bueé fé mia, à mi vaa páan̄i k̄ení làa mi hen na á ì ì k̄en̄ yi. ⁴ Mi z̄ ho w̄h̄ na wee va hen na á ì wà à va yi.»

⁵ O o Toma bía n̄n wo yi: «Núh̄so, bïo wa yí z̄ ù v̄en̄i, á wa à z̄r̄ ho w̄h̄ kaka?» ⁶ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ìnén lé yia lé ho w̄h̄, á lé ho t̄iá poni b̄anso, lé ìnén le muk̄n̄ binbir̄i wee lé c̄n̄.»

Nùpue yí dà máa va a Maá cǎn ká òanso yí ló ì wán.
 7 Ká mi lá zǔ mi, ó o Maá á mi mún ò zǔn. Hã làa na ká wán, ó o Maá mi zǔ, á mǎn wo.» 8 O o Filiipu bía nǎn o Yeesu yi: «Núhũso, zéeni a Maá làa wɛn, á bǔn wǎa à yí wɛn.» 9 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Éee! Filiipu, ìnén wi làa mia míana, à ù pá yí zǔ mi le? Yia mǎn mi, se òanso mǎn o Maá. A fo tǎn le ì zéeni a Maá làa fo le we? 10 A le fo yí tà le ìnén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Hã bióní na á ì wee bío na mia á ìnén yí te. Hã bióní mu wee lé o Maá na wi làa mi cǎn. Lé orén wee wé bío ó o sǐi vá yi. 11 Mi tà bío á ì bía nǎn mia yi le ìnén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bǔn mía à mi pá wǎa tà mu bè-wénia na á ì wó á mi mǎn bío yi. 12 Le ì mí ho tǔiá na mia: Yia dó mí sǐi mi, á òanso ò wé hã wára na á ì wee wé òan sǐi. O yáá à wé hǎa po hǎn, lé bío á ì wee va a Maá cǎn. 13 A bío búenbúen na mi wé è fio ì yèni yi á ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ìnén na lé o Za pánká yi. 14 Ká mi wé flora bío búí ì yèni yi, á ì wé mu.»

O Séenilo veere naló bío

15 «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á ì henía nǎn mia yi. 16 A ìnén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé keń làa mia fɛɛɛ. 17 O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí tǔiá poni òanso, dén na á ho òmíjásá yí dà máa yí, lé bío á 6a yí máa mi le, á yí zǔ le. Minén bán zǔ le, lé bío le wi làa mia, á khií keń mia.

18 «Ì máa díá á mi máa wé lòn híiminí, ì ì bíní ì 6uen mi cǎn. 19 Hen làa cǐnú ká ho òmíjásá máa mi mi, ká minén bán ò mi mi, lé bío á le mukǎnǐ binbirí wi mi á minén le mukǎnǐ binbirí mún ò wé yi. 20 Ká mu pǎahú khií dǎn, á mi ì zǔn le ìnén

páanía lè í Maá, á minén páanía làa mi, á ínén páanía làa mia. ²¹ Yia wee pa í bióní na á í bò henía bïo, á wee bè hà yi, wón lé yia wa mi. Í Maá á à wań yia wa mi, á ínén mún ñ wań bânso, á wé è zéení íten làa wo.»

²² O o Zudaa, yia wi mí dòn làa Zudaa Isikariote, bía nòn wo yi: «Fo ò wé kaka à zéení ũten làa wɛn ká fo máa zéení ũten lè ho ðímíjása?» ²³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bïo á í wee bío yi. Í Maá á à wań bânso, á í Maá làa mi á à buen bânso cón, á buée kéń làa wo. ²⁴ Yia yí wa mi, wón yí máa bè í bióní yi. Hã bióní na á í wee bío kà yí ló ínén í beere yi. Mu lé í Maá na tonkaa mi á hà ló yi.

²⁵ «Í bía bïo kà nòn mia ho pãahũ na á í wi làa mia. ²⁶ Εε ká a Séenílo na lé lé Dónbeenĩ Hácírí, ðio ó o Maá Dónbeenĩ á à tonka í yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu bíowa búenbúen na á í bía nòn mia.

²⁷ «Í wee lén, ká í màhã a na ho héerà mia. Í héerà lé hĩa á í wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho ðímíjá héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. ²⁸ Mi já à í bía le í wee lén, ká í bíní ì buen mi cón. Mi lá wa mi, se bïo á í bía le í va a Maá cón á mi sía lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹ Í bía mu nòn mia hà làa na kà wán, ká mu bíowa mu wéró ðín yí ðón, bèra a na, ká mu khíi ðón, à mi wíoka dé mi sía mi. ³⁰ Í máa bíní máa bío bióní cèrèè làa mia, lé bío á ho ðímíjá na kà jùhũso wà a buen. O yí yú pànká í wán. ³¹ Εε ká ho ðímíjása ko ba zũn le í wa a Maá, á bío ó o bò henía nòn mi lè búń á í wee wé. Mi lii híńí, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzén vɛ̀ndèe binbiri

¹ O Yeesu bía: «ĩnén lé ho èrèzén vɛ̀ndèe binbiri, ká ĩ Maá lé ho èrèzén vɛ̀ndèe b̀anso. ² Ká lakahó lée lakahó na can mi à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká h̃a wee ha, h̃n búenbúen ó o wee kí, à h̃a wíoka wé ha lè mí sòobèe. ³ Làa b̃n s̃i á minén d̃enía wee ce vó lòn lakara na ɓa kú ĩ kàránlò na á mi tà yi b̃io yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á ĩ mún ñ páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le vɛ̀ndèe yi. Làa b̃n s̃i, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeenĩ Hácírí b̃ia máa k̃eń mia.

⁵ «ĩnén ka lòn vɛ̀ndèe, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ĩnén páanía làa wo, á wón b̀anso á le Dónbeenĩ Hácírí b̃ia á à k̃eń yi c̃èrèe. ĩnén b̃io nii mía, á mi yí dà d̃e woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn vɛ̀ndèe lakara na ɓa kúiora lée kúaará. Ká h̃a lakara mu hon à ɓa khuii h̃a bè mín wán à dé ho d̃sh̃u yi c̃í. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè ĩ b̃ioní yi sese, à b̃io mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeenĩ Hácírí b̃ia wi mia c̃èrèe se mu wee z̃eení le mi lé ĩ ñi-kenínia binbiri, á ɓa nùpua búenbúen á à mi ĩ Maá cùkú mu b̃io yi. ⁹ Làa b̃io ó o Maá waráa mi, lé b̃n b̀an s̃i á ĩnén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à z̃ũn b̃io á ĩ waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè b̃io á ĩ bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì z̃ũn b̃io á ĩ waráa mia b̃io, làa b̃io ĩnén páanía làa Maá á z̃ũ b̃io ó o waráa mi, lé b̃io á ĩ bò b̃io ó o bò henía yi.

¹¹ «ĩ b̃ia b̃n ñn mia, bèra a na à ĩnén s̃i-w̃e ɓan s̃i à k̃eń mia, à mi s̃i-w̃e ñii sí. ¹² B̃io á ĩ ì hení á à na mia lé b̃io kà: Mi wań mín làa b̃io á ĩ waráa mia b̃io s̃i. ¹³ Nùpue na dà à wań mín b̃nlowà á à poń yia

nɔn mí mukāñĩ ɓa ɓio yi wón mia. ¹⁴ Ká mi wee bè ɓio á ã bò henía nɔn mia yi, á mi ì wé wàn ɓónlowà. ¹⁵ I wáa máa ɓíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé ɓio ó o ton-sá yí zū ɓio ɓa ɓúhũso wee wé. Mi lé wàn ɓónlowà, lé ɓio á ɓio ó o Maá bía nɔn mũ ɓúenɓúen á ã ƒɛera nɔn mia. ¹⁶ Minén yí léra mi. Inén lé yĩ hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé hã wára na se, hĩa le Dónbeenĩ Hácírí bia wee mi yi, á ɓio á à mia, bèra à na ká ɓio mi wee fio o Maá cón ã yèni yi à mi yí mu. ¹⁷ ɓio á ã ì wíoka à hení á à na mia lé ɓio kà: Mi warí mín.»

Ho ðímíjása jina a Yeesu lè mí nĩ-keninia

¹⁸ «Ká ho ðímíjása jina mia, à mi zūñ le ɓa jina mi ló mia. ¹⁹ Ká minén lè ho ðímíjása lá lée dà-kéní, á ɓa lá à warí mia làa ɓio ɓa waráa ɓio ɓio sã ɓa yi. ɓio nɔn á ho ðímíjása jinanáa mia, lé ɓio á ã hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mi ɓio wáa yí sã ho ðímíjása yi. ²⁰ Mi liiní mi hácírí ɓio á ã bía nɔn mia wán: «Ton-sá na po mi ɓúhũso wón mia.» Ká inén á ɓa beéra lò, á minén á ɓa mún ñ beé lò. Ká ɓa bò ɓio á ã kàráanna làa ba yi, á ɓa mún ñ bè minén kàránló yi. ²¹ Ɛɛ ká lé inén ɓio yi á ɓa wé è beéráa mi lò, lé ɓio ɓa yí zū yia tonkaa mi. ²² ɓio á ã ɓuara á ɓueé bía làa ba á ɓa pã, lé ɓún nɔn á mu bè-kohó ɓio wee mũ léera ɓa yi. A ɓio kà wán, á ɓa wáa yí dà máa ɓio le mí yí zū mu. ²³ Yĩ jina mi, se wón mún jina ã Maá. ²⁴ I lá yí wó wára na á nĩ-veere yí dà máa wé hùúu ɓa ƒahũ, á se bè-kohó ɓio máa mũ máa léé ɓa yi. Ɛɛ ká ɓio ɓa mɔn mu mí cúee, à ɓa pá jina inén, á jina ã Maá. ²⁵ Ɛɛ ká ɓio túara ɓa làndá

yi á ko mu wé à jii sí: «Ba jina mi ká mu jùhũ jòn mia.»*

²⁶ «O Séenilo khii buen. Orén lé le Dónbeenĩ Háciri tũia poni òanso. I ì tonka a, ó o ò lé I Maá cón á à buen. Ká a khii buara ó o buee mi ho tũia I jii. ²⁷ A minén mún wé è mi ho tũia I jii, lé bïo mi wi làa mi hàri I tonló búakáro pãahũ.»

16

¹ «I wee bío bũn na mia à mi yí bini I món. ² Mi kàranló zini zoró á ba khii wé è hè làa mia. Hàri pãahũ búu khii dã, á bïa wee búe mia pá à leéka le mi wee sá na le Dónbeenĩ yi ká sii. ³ Ba à wé mu lé bïo ba yí zũ a Maá Dónbeenĩ, á mún yí zũ ínén ⁴ Ká I wee bío mu làa mia bèra a na ká ba khii hĩnən wee wé mu, à mi bini leéka le I bía mu nən mia. I tonló búakáro pãahũ, á I yí bía mu làa mia, lé bïo á I lá wi làa mia.»

Le Dónbeenĩ Háciri bè-wénia

⁵ «Hã laà na ká wán, á I biniã wee va yia tonkaa mi cón, á mi tãhũ á ni-kéni ká yí tũara mi le lé wen á I wee va yi? ⁶ Eé ká lé bïo á I bía mu nən mia lé bũn wee vá mia. ⁷ Ká mu bèn lé ho tũia á I mi á à na mia: Mu sũaaní minén cón à I lén. Ká I yí wà, ó o Séenilo máa buen mi cón. Eé ká I van, á I ì tonka a ó ò buen mi cón. ⁸ Ká a khii buara, ó o buee zéeni le ho òmĩnãsa le ba wee vini mĩten mu bèkora, làa bïo téréna, le le Dónbeenĩ cítii bïo òáni yi. ⁹ O ò zéeni le ba wó mu bè-kohó, lé bïo ba yí dó mí sã mi. ¹⁰ O ò zéeni le I téréna bïo á I wee va a Maá cón á mi máa bini máa mi mi bïo yi. ¹¹ Le

* **15:25** Mi loĩ Leni vũahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

Dónbeenĩ cítii bïo dǎní yi, o ò zéení le le Dónbeenĩ dèeníá cítio ho ðímíjǎ na kà ñúhúso á síinía ñúhú.

¹² «Bìo cèrèè á ì lá wi à ì bío na mia, ká ì ðìñ máa bío mu lé bïo mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenĩ Hácírí tũíá poni bǎnso khíi bueé dǎn, á le è wé á mi ì zũn le Dónbeenĩ tũíá poni búenbúen. Hã bíoní na le è bío máa lé lerén mí bεεre cǎn. Ká bïo le ñá ì cǎn búenbúen lé bũn á le khíi bío, á à bue bïo ko à mu búen bïo. ¹⁴ Le è zéení ì cùkú lé bïo le è lá bïo á ì le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bïo bïo sǎ a Maá yi búenbúen bïo sǎ mií, lé bũn nǎn á ì wee bíoráa mu na mia le le è lá bïo á ì le le zéení búenbúen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi sǎ á à wa

¹⁶ «Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bũn món á mi ì bíní ì mi mi.» ¹⁷ O o ñí-kenínia nùwǎ yεn wee bío mín yi: «Bìo ká kúará léé webio coon? O bía: «Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bũn món á mi ì bíní ì mi mi» làa bïo ó o bínía bía: «Bïo á ì wee va a Maá cǎn.» ¹⁸ Ho cǐnú na ó o wee bío bïo kúará léé webio? Wa bènñín yí zũ bïo ó o wee bío.»

¹⁹ Bïo ó o Yeesu zũna le ba wi ba tùa wo yi, ó o bía nǎn ba yi: «Bìo á ì bía le hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bũn món á mi ì bíní ì mi mi, lé bũn bïo yi á mi wee tùakaráa mín yi le? ²⁰ Awa, le ì mí ho tũíá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho ðímíjǎsa bán wee zǎmaka. Mi yara khíi sè, εε ká mi yara sèró mu màhǎ á à yèrémá à wé le sí-wεε. ²¹ Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pǎahú so yi. Ká a ton vó, ò o síi wa, lé bïo ó o yú a kúnkúza. O wé nǎnsǎ le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bïo ka kà. Bïo ká wán, á mi yara sò,

εε κά ι βίνι ι μι mia, hón pãahũ so cá mi sía á à wa. Dén sí-wεε so á núpue máa hè yi làa mia. ²³ Κά dén wizonle so khíi dñn, á mi máa βίνι máa túa miĩ làa bïo βúí. Le ι mi ho túiá na mia: Bïo βúenβúen na mi khíi fio o Maá cñn ι yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá ðñn yí flora bïo βúí ι yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε ñii sí.

²⁵ «ĩ wà hã wãhio á bíarãa bïo kà βúenβúen ñon mia. Cá pãahũ βúí khíi dã, cá ι máa wé è wà wãhio máa na mia. I khíi wé è bío bïo bïo ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Κά hón pãahũ so khíi dñn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenĩ yi ι yèni yi. I máa bío máa na mia le ι wé è fio o Maá mu yi mi bïo yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenĩ mí bεεre wa mia, lé bïo mi wa mi á tà le ι ló a cñn bïo bon á βuara. ²⁸ I ló a cñn á βuara ho ðímíñá yi. Bïo kà wán, á ι wee lé ho ðímíñá yi á à βίνι ι va a Maá cñn.» ²⁹ O o ñi-kenínia bíá ñon wo yi: «Ó, o! Fo màhã wãa wee bío làa wεn wéréwéré cá fo máa wà wãhio. ³⁰ Bïo kà wán, á wa wãa zũ le fo zũ mu bïo βúenβúen. U màkóo mía à ù pa le o βúí túa foñ. Bñn lé bïo ñon á wa tà le fo ló le Dónbeenĩ cñn bïo bon.» ³¹ O o Yeesu bíá ñon ba yi: «Mi tà mu hã laà na kà wán le? ³² εε cá ho pãahũ lua, ho yàá βueé dñn vó, cá mi ì kénná á à lén mñn ñúná yi á à díá mi ι ðòn. εε κά ι mía ι ðòn, o Maá Dónbeenĩ wi làa mi. ³³ I bíá bñn βúenβúen ñon mia bèra a na à mi yí ho hээрà mi páaníló làa mi bïo yi. Mi lò ò be ho ðímíñá pánká-sũmãa níi yi, εε cá mi hení mi sía, lé ι dàñna hã.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bïo ó o Yeesu bía kà síi wó, ó o hóoníá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, ho pãahũ dãn. Wé zéení ínén na lé ũ Za cùkú, bèra a na à ínén bèn mún wé zéení ũnén cùkú. ² Fo nɔn ho pànká miĩ ɓa nùpua búenbúen wán bèra a na à í dàí nanáa le mukãní binbirí na máa vé bía búenbúen na fo kàràfáa miĩ yi. ³ Le mukãní binbirí na máa vé lé à ɓa zúń ũnén na lé le Dónbeení binbirí na ɓàn síi mía, à zúń ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á ɓa nùpua mɔn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le í sá á í sá á ho nii sú bïo yi. ⁵ I Maá, bïo kà wán, á ũ wé le í bíní yí ho cùkú ũ nĩsání, hĩa á í yú lè ho yahó ká bïo búí ðĩn yí léra.» ⁶ «Í zéeníá ũ bïo lè ɓa nùpua na fo hueekaa ho ðímíjása ðahũ á kàràfáa miĩ. Ba bïo sã foñ, ká fo kàràfáa ɓa miĩ, á ɓa bò ũ bióní yi. ⁷ Bïo kà wán á ɓa zũ le bïo búenbúen na fo nɔn miĩ á ló ũnén ũ bæere cón. ⁸ Mu bon. Hã bióní na ũ nɔn miĩ lé hĩa á í fɛera nɔn ɓa yi. A ɓa tà hã yi. A ɓa zũna kénkén le ínén ló ũ cón ɓuara, á tà le ũnén lé yĩa tonkaa mi.

⁹ «Í yí máa fio foñ ho ðímíjása búenbúen bïo yi. Bía fo kàràfáa miĩ lé bán á í wee fio bïo yi, lé bïo ɓa bïo sã foñ. ¹⁰ Bía búenbúen na bïo sã miĩ á bïo sã foñ, á bía búenbúen na bïo sã foñ á mún bïo sã miĩ, á í cùkú wee mi ɓa yi. ¹¹ Inén bíníá wee ɓuen ũ cón, í wãa máa keí ho ðímíjá yi, ká ɓarén bán wi ho yi. Í Maá na ɓàn síi mía, pa ɓa yi lè ũ pànká, hĩa fo nɔn miĩ, bèra a na à ɓa wé le dà-kéní làa bïo á ũnén làa mi lé le dà-kénínáa. ¹² Bïo á í hĩa wi làa ba, á í wó á ɓa bò bïo á ũnén karáa yi, ũ bïo na fo le í zéení. Í pan ɓa bïo á hãrí nĩ-kéní yí vũnun, ká mu yínɔn yĩa ko ò o ví, bèra a na à bïo túara le Dónbeení bióní vūahũ yi à nii sí. ¹³ Hã laà na kà wán á í bíníá wee ɓuen ũ cón, ká bïo á í pá wi ho ðímíjá yi, á í wee

bíó hã bíoní na kà búenbúen, bèra a na à ɓarén mí bæere yí le sí-wɛɛ na á ĩ yú á le ɓii sú ɓàn sii. ¹⁴ Ʋ bíoní á ĩ fɛera nɔn ɓa yi. Ká ho ɗímínása màhã ɓina ɓa, lé bíó ɓa bíó yí sã ho ɗímíná yi làa bíó á ínén bíó yí sãnáa ho yi. ¹⁵ Ʋ yí le ũ lén ɓa ho ɗímíná yi, ká ũ màhã kãní ɓa o *Satāni núi yi. ¹⁶ Ʋa bíó yí sã ho ɗímíná yi làa bíó á ínén bíó yí sãnáa ho yi. ¹⁷ Ʋ Maá, wé à ɓa bíó sí foñ búenbúen ũ túiá ɓoni ɓánká yi. Mu bon, ũ bíoní lé ho túiá ɓoni. ¹⁸ Bíó fo tonkaa làa mi ho ɗímíná yi, lé búñ á ĩ mún wee tonkaráa ɓarén ho yi. ¹⁹ Inén ĩ bæere nɔn ĩten foñ búenbúen ɓa bíó yi, bèra a na à ɓarén ɓèn mún na mítén foñ búenbúen ũ túiá ɓoni ɓánká yi.

²⁰ «Ī yí máa fio foñ ɓia dó mí sia miĩ bíó yi mí dòn. Ká ɓia á à dé mí sia miĩ ɓa bíoní ɓánká yi, á ĩ mún wee fio bíó yi. ²¹ Ʋ wee fio foñ bèra a na à ɓa búenbúen wé le dà-kéní. Ʋ Maá, làa bíó á ũnén ɓáanía làa mi, á ínén ɓáanía làa fo, mún wé le ɓarén ɓáaní làa wɛn, bèra a na à ho ɗímínása zūñ le lé ũnén tonkaa mi. ²² Bíó fo wó ũ cùkú wee mi miĩ, lé búñ ɓàn síi á ĩ mún wó ũ cùkú mu wee mi ɓa yi, bèra a na à ɓa wé lé dà-kéní làa bíó á ínén làa fo lée dà-kénínáa. ²³ Mu bon, ínén ɓáanía làa ɓa, á ũnén ɓáanía làa mi. Búñ wó bèra a na à ɓa ɓáaníló làa wɛn ɓii sí, à ho ɗímínása zūñ le lé ũnén tonkaa mi, á fo wa ɓa làa bíó fo waráa mi. ²⁴ Ʋ Maá, ɓia fo kàràfáa miĩ á ĩ wí à ɓa keñ hen na á ínén ñ keñ yi, bèra a na à ɓa mi ĩ cùkú, ho cùkú na fo dó miĩ lé bíó fo wara mi ká ho ɗímíná ɗiñ yí léra. ²⁵ Ʋ Maá na téréna, ho ɗímínása yí zū fo, ká ínén wón zū fo, á ɓia fo kàràfáa miĩ zū le lé ũnén tonkaa mi. ²⁶ Ʋ zéeniá ũ bíó làa ɓa á ɓa zū fo. Ʋ pá à wíoka wé è zéeni mu làa ɓa, bèra a na à bíó fo wa lè ínén, à

dén waminĩ so mún wé mi ɓarén yi, à ìnén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wiiró bïo

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹ Bïo ó o Yeesu fiɔra vó, ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia hĩnɔn ló lée wà, á vaá káa ho Sedoron bonconĩ. Vĩnsia ɓuahó ɓúi wi ɓĩn ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zũ ho lahó mu. Lé bïo ó o Yeesu lá dàn ɓuen ɓĩn lè mí nĩ-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásiwá kuure lè ɓa parowà na ɓa yankarowà núnása lè ɓa *Farizíewa tonkaa, lé ɓán ó o Zudaa mu wáa dú yahó ɓuararáa há vĩnsia ɓuahó mu yi. Ba nùpua mu ɓuan há fĩntéena, lè há káanĩ na ɓa zânia, lè há fio sia. ⁴ Bïo ó o Yeesu zũ bïo á à sá a yi ɓúenɓúen, ó o vá ɓueé ɓó ɓa yi, ò o tùara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ A ɓa ɓía nɔn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nĩ.» O o Yeesu le mu lé mínén. ɓĩn wee wé ká a Zudaa na dó a nɔn wi ɓĩn làa ba. ⁶ Bïo ó o Yeesu ɓía le mu lé mínén, á ɓa ló lè mí mún á lée lùiorá. ⁷ O o Yeesu tùara ɓa yi mu cúa-nun nii le lé o yén á ɓa wee cà. A ɓa le lé o Yeesu, o Nazareete nĩ. ⁸ O o Yeesu ɓía nɔn ɓa yi: «Ĩ mà mu nɔn mia le mu lé ìnén. A bïo mu lé ìnén mi wee cà, á mi wáa día ɓia kà le ɓa lén.» ⁹ O Yeesu ɓía ɓĩn ɓera a na à le ɓionĩ na ó o ɓía à nii sí: «Bia á ù kàrafáa miĩ, á hàrí nĩ-kení á ĩ yí vĩinía.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simɔn Piere ɓuan ho khà-tóní. O o dèenía dò ho, á hà lè le *Dónbeenĩ yankarowà nùhúso beenĩ ton-sá nín-tiání jikãahú kúio. O ton-sá mu yèni ɓa le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu ɓía nɔn o Piere yi: «Dé

ũ khà-tóní mí lóorè yi. Fo wee leéka le ĩ máa tà le lònbee na á ĩ Maá le le yí mi lon?»

*Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cǎn
(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)*

¹² A 6a dásíwá lè mí jùhúso, lè 6a *zúífùwa júnása parowà wǎa wǐira a Yeesu á can. ¹³ A yǎ 6a buan wo vannáa cǎn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu 6àn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenĩ yankarowà jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hǎa zéenia 6a zúífùwa júnása, le mu sǎaaní ò o nùpue nǐ-kéní hí mu nǐpomu búenbúen bǐo yi.

*O Piere pǎ le mí yínǎn o Yeesu nǐ-kenínii
(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)*

¹⁵ O Simǎn Piere lè mí ninza nǐ-kenínii búí bò a Yeesu mǎn. O nǐ-kenínii mu lè 6a yankarowà jùhúso zǔ mín. Lé bǔn nǎn ó o dàrna yòó zonnáa 6a yankarowà jùhúso zǐ-beenĩ lún yi là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón đǐn ho khǔuhǔ ho zǔajii. Ká a nǐ-kenínii na so, yǎ lè le Dónbeenĩ yankarowà jùhúso zǔ mín, wón bǐnía yòó ló á lée bía là a ton-sá hǎa na pan ho zǔajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá hǎa na lá pan ho zǔajii wǎa tǔara a Piere yi: «Ũnén so yínǎn o nǐ mu nǐ-kenínii búí le?» O o Piere bía: ĩ yínǎn o nǐ-kenínii búí. ¹⁸ Bǐo le tènǐ wi, á 6a ton-sáwá lè 6a parowà zǎnía hǎ hǎa wee huee, ó o Piere mún páanía wee huee làa ba.

*O Aana túakaa o Yeesu yi
(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)*

19 Le Dónbeenĩ yankarowà ñúhúso wee tùa o Yeesu yi, là a ñi-kenínia bío làa bío ó o wee kàrán lè 6a ñupua dání yi. 20 Ó o Yeesu bíá ñon wo yi: «Í bíá mu wéréwéré 6a zâamáa yahó. Pâahũ lée pâahũ, á ï lá wee wé kàrán 6a ñupua 6a zúífùwa kàránló zíní yi lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, hen na 6a zúífùwa wee wé kúee mín wán yi. Í yí sà ïten yí wórâa bío 6úí. 21 Lée webio ñon fo wee tùarâa mi? Tùa bíá ñá ï bíoní yi. Bán zũ bío á ï bíá.»

22 Bío ó o Yeesu bíá bũn, á 6a parowà ñi-kení 6úí na ñĩn o ñisání dó a sáhó yi, ò o bíá ñon wo yi: «Lé làa bũn á ù ko à ù bío sínâa le Dónbeenĩ yankarowà ñúhúso le?» 23 Ó o Yeesu bíá ñon wo yi: «Ká ï bíá khon, à ù zéení hen na á ï bíá khon yi. Ká ï 6èn bíá se, á lée webio ñon á fo vĩnanâa mi.» 24 Ó o Aana wâa le 6a 6ua a Yeesu varâa le Dónbeenĩ yankarowà ñúhúso beenĩ Kayiifu cǎn ká a pá can.

O Piere tĩn pá le mí yínǎn o Yeesu ñi-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

25 Bũn wee wé ká a Simǎn Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho dǎhũ. Ó o 6úí bíá ñon wo yi: «Ũnén so yínǎn o ñii mu ñi-kenínii 6úí le?» Ó o Piere pá ò o bíá: «Ínén yínǎn o ñi-kenínii.» 26 Bũn món á le *Dónbeenĩ yankarowà ñúhúso beenĩ ton-sá ñi-kéní na te mín làa yĩa ó o Piere hà ñikâahũ kúio á bíá ñon wo yi: «Í so yí mǎn fo là a ñii mu hã vĩnsĩa 6uahó yi le?» 27 Ó o Piere tĩn pá mu. Mí lahó yi ó o kò-béε wá.

Ba 6uan o Yeesu vannâa o Pilaate cǎn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

28 Ba *zúifùwa júnása wǎa fó a Yeesu o Kayiifu cǎn vannáa o *Oroomu nǐi *Pilaate zǐ-beenǐ yi, yǎa ho Oroomu bée bàrá ho Zudee kǎhǔ jǔhǔ wán. Mu wó hǎ tá-tǎa yi. Bǐa bò là a Yeesu mí bεεre yí zon le zǐi yi. Lé bǐo 6a wi 6a 6ua mǐten sese le Dónbeenǐ yahó à díráa ho Paaki sǎnú ká 6a wee ce. 29 Lé bǔn te bǐo ó o Pilaate lórǎa 6a cǎn ho khǔuhǔ á lée tùara 6a yi: «Lé mu yén á mi le o nǐi mu wó khon bǐo yi?» 30 A 6a bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararǎa ũ cǎn.» 31 O o Pilaate bía: «Mi bǐnǐ lén làa wo. Mǐ vaa cítí o à héha lè mi làndá.» A 6a bía: «Mǐ yí nǎn nǐi wen le wa 6úe nùpue.» 32 Mu wó ká sǐi à le biónǐ na ó o Yeesu bía á zéeníanáa bǐo o ò híráa sǐi, à jǐi sǐi.*

33 O o Pilaate wǎa yèrémáa yòó zon le zǐ-beenǐ yi ò o le 6a 6ua a Yeesu 6uee zorǎa. Bǐo ó o Yeesu 6ueé zon ó o tùara a yi: «Lé ũnén lé 6a zúifùwa bée le?» 34 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo zǔna mu ũten bía lée, tàá lé 6a 6úii bía í bǐo nǎn foñ?» 35 O o Pilaate bía: «ĭnén so lée zúifù le? Mǐn sǐi nùpua lè mǐn yankarowà júnása lé bǐa dó fo í nǐi yi. Lée webio á fo wó?» 36 O o Yeesu bía nǎn wo yi: «ĭ béeñǐ bǐo yí sǎ ho ðímǐjǎ na kà yi. Ká mu bǐo lá sǎ ho ðímǐjǎ na kà yi, se í nùpua lá à hǐnǐ ì fi hǎ fio à ĩ yí yí yí zo 6a zúifùwa júnása nǐnǐ. Eε ká 6úeé, ĭnén béeñǐ yǐnǎn ho ðímǐjǎ na kà béeñǐ.» 37 O o Pilaate bía nǎn wo yi: «Á fo lé o bée lon, tàá?» O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lé ũnén ũten bía mu, í lé o bée. Í 6ueé ton ho ðímǐjǎ yi à zéenǐ ho tǔiá poni lè 6a nùpua. Yǐa bǐo sǎ ho tǔiá poni yi wón wee jǐi bǐo á ĩ wee bío.» 38 O o

* **18:32** Hen ká 6a zúifùwa le mí ì 6úe o nùpue, à 6a lèeka a lè hǎ huua. Ká ho Oroomusa le mí ì 6úe o nùpue, à 6a 6úεε wo ho kúrúwá wán.

Pilaate tùara a yi: «Tùíá poni lée webio?»

(*Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25*)

Bìo ó o bía bñn vó ó o tñn ló lée yú 6a zúifùwa á bía nòn 6a yi: «Ìnén cǎn ó o nñi mu yí wó yí khon bño woon yi. ³⁹Hen ká ho *Paaki sánú sansan dñn, à mi le ì lén o kàsó nñi búí díá. Awa, á mi wi à 6a zúifùwa bέε lé yíá à ì díá le?» ⁴⁰A 6a wee bío na a yi ká 6a wāamaka: «Bùéé! Yí díá wón. O Barabaasi lé yíá á ù lén díá.» O o Barabaasi nòn hía lé o nñi-kāanii.

19

¹O o *Pilaate wāa nòn le nñi 6a dásíwá yi le 6a 6ua a Yeesu lée ha le hā làbàaní. ²Ba dásíwá mu tá ho kírí le hā kíkara á dó a nùhù yi, à 6a zíníá wo le ho kánbun muhù.* ³Ba wee 6uee dñn o yahó ká 6a bío: «*Zúifùwa bέε, Foó!» Ká 6a à dé o sáarà yi.

⁴O o Pilaate tñn zoó ló mí zii yi, á lée bía nòn 6a zúifùwa yi: «Àwa, ì bía le 6a 6ua a 6uee léráa à mi zūn le ìnén cǎn o nñi mu yí wó yí khon bño woon yi.» ⁵O Yeesu 6a wāa 6uan lóráa ho khūhù, ká hā kíkara kírí wi o nùhù yi, á mún zā ho kánbun muhù. O o Pilaate bía nòn 6a zúifùwa yi: «Lé o nñi mu na wāa.» ⁶Bìo 6a yankarowà núnása le 6a parowà mòn o Yeesu á 6a wee bío pñnpñn: «Búéε wo ho *kùrùwá wán! Búéε wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bía nòn 6a yi: «Minén mi bεεre wāa fé o vaa búéε ho kùrùwá wán. Inén cǎn ó o nñi mu yí wó

* **19:2** Ba bá-zàwa le 6a nñi-beera lé bía yánkaa dà hā sī-muna wee zī. Hā yàwá fù here. Hā kíríwà na wó le ho sánú 6a wee wé kúee 6a bá-zàwa núná yi à zéénínáa 6a bá-zàmu pánká bío. Ká bío 6a wi à 6a zàarika a Yeesu yi, á 6a yú ho kánbun muhù búí á 6a lá zíníá làa wo á dó hā kíkara kírí o nùhù yi.

yí khon bïo woon yi.» ⁷ A 6a zúifùwa bía nɔn wo yi: «Warén làndá yi, ó o n̄i mu ko lè ho búeró lé bïo ó o le mí lé le Dónbeenĩ Za.»†

⁸ Bïo 6a bía kà wíokaa zánía o Pilaate làa sòobéε. ⁹ O o wáa bò mín là a Yeesu yòo zon le zĩ-beenĩ yi, á zoó tùara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. ¹⁰ O o Pilaate wáa bía nɔn wo yi: «Éee! Lé ìnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zũ le ù díaró tàá ù búεεró ho kùrùwá wán bàn pànká wi ìnén cǎn le?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo yí dà máa yí pànká ìnén wán, ká le Dónbeenĩ yí nɔn ho foñ. Lé bún nɔn á yia dó mi ù níi yi wékheró òúaa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá bún jii wán ó o Pilaate wáa wee cà bïo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká 6a zúifùwa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «O n̄i na kà á fo díá ó o wà se fo yínɔn ho *Oroomu béε bàn bǎnlo. Nùpue na le mí lée béε se wón wee penka lè ho Oroomu béε.» ¹³ Bïo ó o Pilaate ná hǎn bíoní so, ó o le 6a 6ua a Yeesu léráa ho khũuhũ à vaá ðíní ho lahó na 6a le «Lún na hã hue-pɛnɛnwà bá yi.» Mu heberemu 6a le «Kabataa.» Lé hǎn lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii fliníi. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée hĩní ì wé 6a ho *Sabaa zon, ho *Paaki sǎnú díró pǎahũ, ká le wii yòo fǎrá. O o Pilaate wáa bía nɔn 6a zúifùwa yi: «Lé mi béε na.» ¹⁵ A 6a wee bío pǎnpǎn: «Búe o! Búe o! Búεε wo ho kùrùwá wán.» O o Pilaate bía: «Mí wí à ì búεε mi béε ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeenĩ yankarowà júnása bía nɔn wo yi: «Wa béε búí mía ká mu yínɔn ho Oroomu béε.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a 6a níi yi le 6a búεε ho kùrùwá wán.

† 19:7 Mi loĩ Levii nùwá vùahũ (Lévitique) 24.16

O Yeesu húmú
(*Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39*)

A 6a dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nɔn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí bæere pã á lóráa ho lóhó mɔn, ho lahó na 6a le «Nún-6òkuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa 6a nùpua nùwã jun búí há kùrùwáwá wán làa wo. O ñi-kéní wi là a nín-tiáni, ká a ñi-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho t̄ahú. ¹⁹ O Pilaate nɔn le ñii le 6a túa b̄io ká yòo búεε o Yeesu ñúhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZARÉTE ÑII, ZÚÍFÚWA BÉε.» ²⁰ Ba *zúífùwa cèrèε kàráanna b̄io túara a Yeesu ñúhú yi, lé b̄io ho lahó na 6a búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεekimu.† ²¹ A le Dónbeení yankarowá ñúnása wà buara a Pilaate cón á bueé bía nɔn wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa <zúífùwa b́éε>, ká ù túa <o nùpue mu le mí le 6a zúífùwa b́éε.>» ²² O o Pilaate bía: «Bìo á ï túara á à ñin làa b̄io mu ñinnáa.»

²³ B̄io 6a dásíwá búaa o Yeesu vó, á 6a nùwã náa na búaa wo sankaa o s̄i-z̄inia á ká a báká na 6a t̄á á b̄iimini mía yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee bío mín yi: «Mi yí le wa lèeka ho à sankaráa ho. Mi wa wé le ñún-s̄ini b̄io à z̄urnáa ȳia ho ò s̄i yi.» Mu wó ká s̄ii à le Dónbeení b̄ioní v̄yahú b̄io na túara à wé à ñii sí: «Ba sankaa ï s̄i-z̄inia, á wó le ñún-s̄ini b̄io à z̄urnáa ȳia á ï dà-z̄inii dà-kéní búí s̄á yi.»§ A b̄un lé b̄io 6a

† **19:20** Mu heberemu lé 6a zúífùwa 6àn b̄ioní, á mu latenmu lé ho Oroomusa 6àn b̄ioní, ká mu kerεekimu dén lé le b̄ioní na 6a dà wee b̄ioráa làa mín. Mu túara lè há b̄ioní b̄io ñin mu à 6a búenb̄uen ñan mu wé kàrán. § **19:24** Mi loñ Lení v̄yahú (Psaumes) 22.18

dásiwá bèn wó.

²⁵ Bĩa ãn b́o a Yeesu kùrùwá yi, lé b̀an nu, lè b̀an nu b̀an h́nló, là a Mari, o Kolopaasi b̀an h́a, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶ B́io ó o Yeesu m̀n ḿn nu, á m̀n mí n̄-kenínii na ó o wa à wón ãn b̀an nu n̄sání, ó o

Yeesu b́ia ǹn ḿn nu yi: «H́a mu, lé ũ za na.»

²⁷ O o b́ia ǹn o n̄-kenínii mu yi: «Lé ḿn nu na.» A ẃa lá h́on p̄ah́ú so j̄ii wán, ó o n̄-kenínii ẃa f́o a á vaá guan.

²⁸ B́n m̀n, ó o Yeesu ẃa z̄u le mu b́io búenb́uen j̄ii sú, ó o b́ia b́io k̄a: «Nu-h́ńi dà mi»*, à siinínáa le Dónbeení b́ioní v́ah́ú b́ioní j̄ii. ²⁹ Mu

wee wé à d̀e búí bàrá s̀aráa b́n á sú lè ho ãv́én bè-j̄ia†, á ba dásiwá lá le d̀e na wee k̄iní mu j̄umu á cú le v́ndè-za búí na ba le *izoo pu búení yi á z̄ira ho ãv́én bè-j̄ia yi yòo dá a Yeesu yi. ³⁰ B́io

ó o Yeesu ỳera mu, ó o b́ia: «Mu b́io búenb́uen j̄ii ẃa sú.» B́io ó o b́ia b́n, ó o búera mí j̄uh́ú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée h́ńi ì wé ho *Sabaa zon, à b́io á h́on Sabaa so lée Sabaa beení‡, á ba zúifùwa j̄unása yí wi à ba día b́ia ba búaa há kùrùwáwá wán. A ba b́ueé f́ora a Pilaate le o b́io le ba f́i ba zení à ba hí f̀af̀a à ba liiní ba. ³² A

ba dásiwá ẃa b́ueé f̀u ba ǹwá j̄un na ba búaa o n̄sáa zení, ³³ A ba le mí ì loí ò o Yeesu húrun. Lé

b́n te b́io ba yí f̀uráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká ba dásiwá n̄-kéní màh́á pá cú a dòkóní lè mí cànb́ua. A le

* **19:28** Mi loí Lení v́ah́ú (Psaumes) 69.22; 22.16 † **19:29** Ho ãv́én bè-j̄ia f̀u lé ba n̄-khenia lè ba dásiwá bè-j̄unii. Ho yàwá sí.

‡ **19:31** Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí òn lè há Sabaawa na ká lé b́io ho lù ḿn yi lè ho Paaki sánú.

cāni lè mu ꞓumu dèɛnía ló bín. ³⁵ Yia mà mu biowa mu tũiá á mɔn mu míten. Bío ó o wee mĩ bon. O zũ kénkén le bío mí wee mĩ lé ho tũiá poni. O wee mĩ mu tũiá bèra a na à minén mún dé mi sĩa o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bío túara le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ yi à ꞓii sí: «Hàrí o hũule dà-kéní á yí fù.» § ³⁷ A mu mún pá bínía túara: «Ba à fá mí yĩo yia 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bío

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bío á bũn wó khĩina, ó o Zozeɛfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá fiara a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sãnia vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nĩ-kenínii búii, ká a màhá lá yí wi à mu zũn lé bío ó o wee zón 6a *zúifùwa ꞓúnása. O o Pilaate nɔn mu níi wo yi. O o Zozeɛfu wáa buéé lá a Yeesu nĩ-hínmu. ³⁹ O o Nikodeɛmu, yia hĩa buara a Yeesu cón ho tĩnàahũ búii yi, á mún buara. O buan mu bío búii na sãmu sí na wó lè ho míirè á lùnkaa làa bío 6a le alowɛɛsi á buararáa. Mu búenbúen yú há kiloowa bóni làa píru. ⁴⁰ O orén là a Zozeɛfu páania lá a Yeesu nĩ-hínmu à 6a kúaa mu bío mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu nĩ-hínmu, làa bío 6a zúifùwa wee wé nùunáa mí nĩ-hía. ⁴¹ Vinsĩa buahó búii wi hen na 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nĩsání á bú-finle búii wi yi á nùpue dín yí nùuna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bío mu zoñ à 6a zúifùwa wee wíoka míten á lée hĩní ì wéráa ho Sabaa, à le búure mu mún sùaráa yi bín.

§ 19:36 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 34.20
Zakari vūahũ 12.10

* 19:37 Mi loñ

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zon yìnbíi bùiríi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yùíi. Ó o Mari m̀n à le hue-beenì na lá pon le búure jii á héra. ² Ó o lùwa vaá yú a Sim̀n Piere là a ñi-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía ǹn 6a yi: «Ba léra a Núhũso le búure yi, á wa yí zũ hen na 6a dó a yi.» ³ Ó o Piere là a ñi-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwã jùn wee lùwí ká a ñi-kenínii na so màhã dàn lùwí po a Piere, ó o vaá d̄n ló a. ⁵ Ó o zoó búεera lora le búure yi, ó o m̀n ho nùuló d̄ε à le día, ká a màhã yí zon. ⁶ Ó o Sim̀n Piere j̀n o m̀n 6ueé d̄n, á wón yòó zon le búure yi, á zoó m̀n ho nùuló d̄ε à le día. ⁷ O m̀n zoó m̀n le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páanía yí bàrá lè ho nùuló d̄ε. ⁸ Ó o ñi-kenínii na lá 6ueé d̄n ho yahó màhã yòó zon. Bìo ó o m̀n mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bìo bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeenì bionì vũahũ bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a ñi-kenínia lá ñin yí zũ le bionì mu kúará. ¹⁰ Bũn m̀n á 6a ñi-kenínia nùwã jùn bínia khí6on.

O Yeesu zéenia míten là a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bínia 6uara 6ueé ñin le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yi. ¹² Ó o m̀n le Dónbeenì tonkarowà na ló ho wáayi nùwã jùn na zã hã s̄i-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu ñi-hínmu lá wi yi. O ñi-kéní kará làa hen na ó o jùhũ lá dó yi, ò o ñi-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A 6a tonkarowà mu wee tùa o Mari

yi: «Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáráa?» O o Mari bía nɔn ɔa yi: «Ba bueé léra í Núhúso á í yí zǔ hen na ɔa dó a yi.» ¹⁴ Bío ó o Mari bía bǔn vó, ó o yèrémáa khíi mɔn o Yeesu ò o ðín. Ká a màhǎ yí zǔna a. ¹⁵ O o Yeesu wee tùa wo yi: «Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáráa? Léé wée á fo wee cà?» O o Mari wáa wee leéka le lé o vǐnsía ɔuahó ɔànsò wee tùa mí yi, ó o bía: «Hen ká lé ùnén bueé léra a Yeesu mu à ù zéení hen na fo dó a yi làa mi, á í vaá lá a.» ¹⁶ O o Yeesu von wo: «Mari!» O o Mari ðééníá zǔna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Díá mi. Í ðín yí yòora í Maá cǔn. Lén vaa yí bǐa dó mí sía mií ɔúenɔúen, bǐa lé wàn zàwa, à bío na ɔa yi le í wee yòo í Maá Dónbeení na mún lé mǐn Maá Dónbeení cǔn.» ¹⁸ O o Makadala Mari mu wáa wà vaá bía bío kà nɔn ɔa nǐ-keníníá yi: «Í mɔn o Núhúso!» O o Mari lá bío ó o Yeesu bía á fɛera nɔn ɔa yi.

*O Yeesu zéenia mǐten lè mí nǐ-keníníá
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)*

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòñ zǐihǔ, ó o Yeesu nǐ-keníníá kúaa mǐn wán le zǐi ɔúí yi. Ba pon há wonna ɔúenɔúen á dóka, lé bío ɔa zǎna ɔa *zúifùwa púnása. Yío bueé tí, ò o Yeesu bueé ðín ɔa tíahǔ, ò o bía nɔn ɔa yi: «Le ho hээрà keń làa mia.» ²⁰ Bío ó o bía bǔn vó, ó o zéeníá mí níní lè mí dòkóní làa ba. A ɔa nǐ-keníníá sía wan làa sòobéé bío ɔa mɔn o Núhúso bío yi. ²¹ O o Yeesu tǐn bǐnía bía nɔn ɔa yi: «Le ho hээрà keń làa mia. Bío á í Maá tonkaaráa mi ho ðímǐná yi, lé bǔn ɔàn síi á ínén mún ñ tonkaráa mia.» ²² Bío ó o bía bǔn vó, ó o

pèera mí jii sōnsāmu kúaa ɓa wán ò o bía: «Mi yí le Dónbeenĩ Hácírí. ²³ Hen ká mi wé tà séra nùpue léé nùpue bè-kora día nɔn wo yi, á le Dónbeenĩ mún ñ sɛn ɓanso bè-kora á à día. Ká mi wé pã le mi máa sɛn nùpue léé nùpue bè-kora máa día, á le Dónbeenĩ mún máa sɛn wón ɓanso bè-kora máa día.»

O Yeesu zéenia mĩten là a Toma

²⁴ Pãahũ na ó o Yeesu ɓueé zéenia mĩten lè mí ñi-keninia, ká ɓa ñi-kéní lá mía ɓín. O yèni ɓa le Toma, ɓa mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A ɓa ñi-keninia na ká bía nɔn wo yi le mí mɔn o Núhũso. O o Toma bía nɔn ɓa yi: «Ká ñén yí mɔn hã hĩa fãani o níní yi, á yí bò ñ nín-kíza hã wán, á yí bò ñ níi o dòkóní fɔnló wán, á ñ máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na sã ɓín, á ɓa ñi-keninia tĩn kúaa mí wán le zĩ yi ká a Toma wi làa ɓa. A ɓa pon hã wonna á dóka. O o Yeesu tĩn ɓuara ɓueé ñĩn ɓa tãahũ, ò o bía nɔn ɓa yi: «Le ho hээрà keñ làa mia.»

²⁷ O o bía nɔn o Toma yi: «Buee bè ù nín-kíza ñ níní fãani wán loñ, à bè ù níi ñ dòkóní fɔnló wán. Wãa yí ɓíní yí titika, ká ù tà le ñ vèera ɓio bon.» ²⁸ O o Toma bía nɔn o Yeesu yi: «Fo lé ñ Núhũso á lé ñ Dónbeenĩ.»

²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ù sñi miñ lé ɓio á fo mɔn mi. Ká ɓia màhá dó mí sña miñ à ɓa yí mɔn mi ɓán júná sñ.»

³⁰ O Yeesu pá ɓíní wó yéréké ɓiowa cèrèe á ɓa ñi-keninia mɔn ká mu yí túara ho vũahũ na ká yi.

³¹ ɓio túara ká léé ɓio na à na à mi dàñ tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra, le o lé le Dónbeenĩ Za ɓio bon, à ɓio mi ñ dé mi sña wo yi, à mi yí le mukãñi ɓinbirí orén pànká yi.

21

O Yeesu wloka zéenia miten lè mí nǐ-kenínia

¹ Bǔn mǎn, ó o Yeesu bǐnía zéenia miten lè mí nǐ-kenínia. Bǔn wó ho Tiberiade vǔ-beenǐ jii. Bǐo kà lé bǐo ó o zéenia lè miten làa ba. ² Wizonle búí, ó o Yeesu nǐ-kenínia búí páanía wi. Ba lé o Simǎn Piere, là a Toma na ba wee ve làa Hénbéní, là a Natanayεele na wee lé ho Kalilee kǎhǔ lóhó na ba le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu nǐ-kenínia nùwǎ jun búí. ³ O o Simǎn Piere bía nǎn bía ká yi: «ǐ ì lén vaá pa ba cewà.» A ba le mí ì bè làa wo. A ba wǎa zon ho woohǔ wà, á vaá pan fέεε ho tá tǎn à ba yí fò hàrí ceza yà-kéní.

⁴ Bǐo ho tá wee tí, à bǔn ò o Yeesu buée dǐn mu jumumu jii. Ká a nǐ-kenínia màhǎ yí zǔna a. ⁵ O o Yeesu von ba tùara yi: «Wàn bǎnlowà, mi yú cewà le?» A ba bía nǎn wo yi: «Wa yí fò dèε.» ⁶ O o bía nǎn ba yi: «Mi wǎa lèe mi zùán dé lè ho woohǔ nín-tǎnǐ á mi ì yí ba cewà.» A ba lèera ho zùán dó á vá le mí ì hooní yòó dé ho woohǔ yi, á ba hoonía san lé bǐo ho sú lè ba cewà. ⁷ O o nǐ-kenínii na ó o Yeesu wa wǎa bía nǎn o Piere yi: «Yia dǐn kà lé o Núhǔso.»

Bǐo ó o Piere já le o lé o Núhǔso, ó o lá mí báká na ó o lá tεra á zǎ ò o yéran zon mu jumumu yi wee lé o Yeesu cǎn. ⁸ Ba nǐ-kenínia na ká bán pà ho woohǔ vá lè ba cewà na ba vǔn cèrèε buée lóráa. Ba lá yí nàyi lè le bónbóore, ba à yí lòn mεeterewa khimàni síi làa de. ⁹ Bǐo ba lée dǎn á ba mǎn hǎ donfúaa à ba cezàwa bò hǎ wán, á mǎn ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bía nǎn ba yi: «Mi lén ba cewà na mi vǔn bùaa yεn búí buennáa.» ¹¹ O o Simǎn Piere yòó zon ho woohǔ ò o vá ho zùán lè ba cewà lée día. Ce-beera búará-hèjun làa píru làa bùaa tǐn lé bǐa

ló ho zùán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bía nən ɓa yi: «Mi ɓuee dí.» Ba ɓúenɓúen á yia henía mí sɪi tùara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zū le mu lé o Núhũso. ¹³ O o Yeesu vá ɓueé ɓó ɓa yi, ò o lá ho búurú là ɓa cezàwa sankaa nən ɓa yi. ¹⁴ Bïo kà lé mu zen cúa-tɪn ká a Yeesu wee zéení mítén là mí nĩ-kenínia o vèeró món.

Bïo ó o Yeesu bía nən o Piere yi

¹⁵ Bïo ɓa dú vó, ó o Yeesu tùara a Simən Piere yi: «Zān za Simən, fo wa mi po bïo á bïa ká waráa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhũso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bïa bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁶ O o Yeesu bɪnía tùara a yi mu cúa-ɲun níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» O o Simən le: «Ūuu, Núhũso, fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bïa bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo.» ¹⁷ O o Yeesu pá bɪnía tùara a yi mu cúa-tɪn níi: «Zān za Simən, fo wa mi le?» A mu ɓóonía a Simən Piere yi lé bïo ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tɪn níi le o wa mí le. O o bía nən o Yeesu yi: «Núhũso, fo zū bïo ɓúenɓúen. Fo zū le í wa fo.» O o Yeesu bía nən wo yi: «Wé pa bïa bïo sã miĩ bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bïo. ¹⁸ Le í mĩ ho tũíá na fon: Bïo á fo hĩa lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ sɪi vá yi. Ká fo khíi kɪna po bïo ká, á ũ wé è bɛn ũ bàra á nĩ-veere ɓueé ca ũ kuio mu á à ɓua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ O Yeesu bía hɪn bioní so à zéenínáa bïo ó o Piere á à híráa sɪí á à déráa ho cùkú le Dónbeení yi. Bïo ó o bía hã bioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi féeε.

²⁰ O o Piere yèrèmáa khíi mən o nĩ-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bò ɓa yi. O lé yia nənzoñ ɓúera van

là a Yeesu cón ká 6a kará ho dínló nùhũ yi á tùara a yi: «Núhũso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bĩo ó o Piere wáa mɔn o nĩ-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Núhũso o, á wón na ká bĩo bèn khíi wé kaka?» ²² O o Yeesu bía nɔn o Piere yi: «Hen ká ĩ wi ò o kɛn bĩn à ĩ bĩnĩ ɓuee yí, se bũn wáa yí ciran fo. Unén díá à ũ bè miĩ.» ²³ Dén bionĩ so bĩo yi, á bĩa tà a Yeesu bĩo wáa wee hɛɛ bío le o nĩ-kenínii mu máa hí. O o Yeesu nɔn yí bía là a Piere le o nĩ-kenínii mu máa hí. O bía le: «Hen ká ĩ wi ò o kɛn bĩn à ĩ bĩnĩ ɓuee yí, se bũn wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nĩ-kenínii nĩ-kéní kéní so lé yĩa mà bĩo wó kà tũiá, á túara mu. Á wa mún zũ le bĩo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bĩnía wó bĩo cèrèè. Ká 6a lá le mí ì tɛ mu yi lè mí dà-kéní kéní á à túa, á hã vɔnna na mu ù túa yi á kúeeníi lá máa yí lé hã booró.

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf